

**РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ЗАШТИТНИК ГРАЂАНА**

71 – 28 / 13
Београд

BEOGRADSKI CENTAR
ZA LJUDSKA PRAVA

Заштитник грађана
Zaštitnik građana

HELSINŠKI ODBOR ZA LJUDSKA
PRAVA U SRBIJI

дел.бр. 36812 датум 25. 12. 2013.

НАЦИОНАЛНИ МЕХАНИЗАМ ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

**МОНИТОРИНГ
УСТАНОВА У КОЈИМА СЕ НАЛАЗЕ
ЛИЦА ЛИШЕНА СЛОБОДЕ**

**МОНИТОРИНГ
ЗАВОДА ЗА ИЗВРШЕЊЕ КРИВИЧНИХ САНКЦИЈА**

**Извештај
о посети
ОЗ Панчево**

ОПШТА ЗАПАЖАЊА

ОЗ Панчево се налази на неадекватној локацији, односно у центру града што онемогућује његово функционисање на начин који ће омогућити како заштиту људских права лица лишених слободе, који су смештени у њему, тако и одржавање безбедности. Осим тога, објект главне зграде Завода је изузетно стар, руиниран и његова архитектура је таква да не одговара потребним стандардима. Из наведених разлога, Заштитник грађана је, у оквиру обављања послова Националног механизма за превенцију тортуре, упутио препоруку за предузимање одговарајућих мера како би у најкраћем могућем року зграда ОЗ Панчева престала да се користи.

Пренасељеност Завода и лоши смештајни услови онемогућују остваривање потребног третманског рада са осуђенима.

Недостатак стално запосленог лекара, нити другог медицинског особља, као ни адекватних просторија за пружање здравствене заштите онемогућује остваривање права лица лишених слободе на здравствену заштиту.

САДРЖАЈ

1. УВОД

1.1. ОСНОВНЕ НАПОМЕНЕ

- 1.1.1. Мандат НПМ
- 1.1.2. Предмет посматрања
- 1.1.3. Претходне посете заводу

1.2. ПОДАЦИ О ПОСЕТИ ЗАВОДУ

- 1.2.1. Основни подаци о посети
- 1.2.2. Ток посете
- 1.2.3. Сарадња завода са НПМ

1.3. ПОДАЦИ О ЗАВОДУ

- 1.3.1. Општи подаци о заводу / службени подаци
- 1.3.2. Посебни подаци - 2012. године / службени подаци
- 1.3.3. Посебни подаци - на дан посете / службени подаци
- 1.3.4. Локација и архитектура завода

2. УТВРЂЕНО СТАЊЕ И ПРЕПОРУКЕ

2.1. СМЕШТАЈ

- 2.1.1. Смештај притвореника
- 2.1.2. Смештај осуђених
 - 2.1.2.1. *Редовни смештај*
 - 2.1.2.2. *Смештај у пријемном одељењу*
- 2.1.3. Смештај прекршајно кажњених
- 2.1.4. Полицијско задржавање
- 2.1.5. Опште опсервације о смештају у заводу

2.2. ИСХРАНА

- 2.2.1. Кухиња
- 2.2.2. Трпезарија
- 2.2.3. Кантина

2.3. ПРАВНА ЗАШТИТА, БЕЗБЕДНОСТ И КОНТРОЛА

2.3.1. Правна заштита

- 2.3.1.1. *Информисање о правима и доступност прописа*
- 2.3.1.2. *Пружање правне помоћи*
- 2.3.1.3. *Посете браниоца, конзулата и организација за заштиту људских права*
- 2.3.1.4. *Притужбе и жалбе*
- 2.3.1.5. *Достављање службене поште*

2.3.2. Безбедност

- 2.3.2.1. *Повреде безбедности (ванредни догађаји)*
- 2.3.2.2. *Мере сигурности*
 - 2.3.2.2.1. *- претреси (прегледи) лица, просторија и пакета*
 - 2.3.2.2.2. *- видео надзор*
 - 2.3.2.2.3. *- аларм за позивање страже*
- 2.3.2.3. *Мере принуде*

- 2.3.2.4. *Посебне мере*
- 2.3.2.4.1. *- смештај у посебно осигурану просторију*
- 2.3.2.4.2. *- смештај под појачани надзор*
- 2.3.2.4.3. *- усамљење*
- 2.3.2.5. *Дисциплинске мере*
- 2.3.2.5.1. *- дисциплинска мера упућивања у самицу*
- 2.3.3. **Премештаји, прекиди, отпуштања**
- 2.3.3.1. *Премештај*
- 2.3.3.2. *Прекид извршења казне*
- 2.3.3.3. *Превремено отпуштање*
- 2.3.4. **Контрола над радом Завода**

2.4. ТРЕТМАН И ПРАВА ЛИЦА ЛИШЕНИХ СЛОБОДЕ

- 2.4.1 **Третман осуђених**
- 2.4.1.1. *Организација*
- 2.4.1.2. *Пријем*
- 2.4.1.3. *Утврђивање програма поступања / разврставање*
- 2.4.1.4. *Остваривање програма поступања (третмански рад)*
- 2.4.1.5. *Додељивање и укидање посебних права*
- 2.4.1.6. *Измена програма поступања / накнадно разврставање*
- 2.4.1.7. *Социјална подршка*
- 2.4.1.8. *Припрема за отпуст*
- 2.4.2. **Образовање**
- 2.4.3. **Рад**
- 2.4.3.1. *Организација*
- 2.4.3.2. *Обука*
- 2.4.3.3. *Упошљавање*
- 2.4.3.4. *Заштита и повреде на раду*
- 2.4.3.5. *Дневни, недељни и годишњи одмор*
- 2.4.4. **Слободно време**
- 2.4.4.1. *Време изван затворених просторија*
- 2.4.4.2. *Физичке активности*
- 2.4.4.3. *Културне активности*
- 2.4.5. **Обавештавање**
- 2.4.5.1. *Штампа*
- 2.4.5.2. *Радио и телевизија*
- 2.4.5.3. *Библиотека*
- 2.4.6. **Посете**
- 2.4.6.1. *Посете породице*
- 2.4.6.2. *Посете у посебној просторији*
- 2.4.7. **Пошиљке и комуникација**
- 2.4.7.1. *Дописивање*
- 2.4.7.2. *Пакети*
- 2.4.7.3. *Новчане пошиљке*
- 2.4.7.4. *Телефонирање*
- 2.4.8. **Верска права**
- 2.4.9. **Поступање према посебно осетљивим особама**
- 2.4.9.1. *Малолетници*
- 2.4.9.2. *Особе са инвалидитетом*
- 2.4.9.3. *Жене*
- 2.4.9.4. *ЛГБТ особе*
- 2.4.9.5. *Припадници националних мањина*
- 2.4.9.6. *Старе особе*
- 2.4.9.7. *Странци*

2.5. ЗДРАВСТВЕНА ЗАШТИТА**2.5.1. Организација**

2.5.1.1. Здравствена служба

2.5.1.2. Здравствене евиденције

2.5.1.3. Праћење здравственог стања

2.5.1.4. Просторије за пружање здравствене заштите

2.5.1.5. Апотека, подела лекова и терапије

2.5.2. Лекарски прегледи

2.5.2.1. Прегледи по пријему

2.5.2.2. Редовни (периодични) прегледи

2.5.2.3. Прегледи по захтеву

2.5.2.4. Прегледи у посебним случајевима (посебне и дисциплинске мере)

2.5.3. Лечење и интервенције

2.5.3.1. Лечење и интервенције у заводу

2.5.3.2. Лечење и интервенције ван завода

2.5.3.3. Стоматолошка заштита

2.5.3.4. Лечење душевно оболелих лица

2.5.4. Посебни аспекти здравствене заштите

2.5.4.1. Заразне болести

2.5.4.2. Болести зависности

2.5.4.3. Повреде, штрајкови глађу и смртни случајеви

2.5.5. Здравствени надзор

2.5.5.1. Надзор над радом завода

2.5.5.2. Надзор над радом здравствене службе

1. УВОД

1.1. ОСНОВНЕ НАПОМЕНЕ

1.1. МАНДАТ

Законом о ратификацији Опционог протокола уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни и поступака, ("Сл. лист СЦГ - Међународни уговори", бр. 16/2005 и 2/2006 и "Сл. гласник РС - Међународни уговори", бр. 7/2011) прописано је да Национални механизам за превенцију тортуре (НПМ) обавља посете установама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе у циљу одвраћања државних органа и службених лица од било каквог облика мучења или било ког другог облика злостављања, као и ради усмеравања државних органа ка стварању смештајних и осталих животних услова у установама у којима се смештају лица лишена слободе у складу са важећим прописима и стандардима.

НПМ има право на несметан, ненајављен и свакодобан приступ свим установама и свим просторијама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе; да насамо разговара са тим лицима, са службеним лицима која су обавезна да сарађују тим поводом, и са свим осталим лицима која могу имати информације значајне за поступање према лицима лишеним слободе; приступ свој документацији која се односи на та лица; да надлежним органима даје препоруке у циљу побољшања начина поступања према лицима лишеним слободе и унапређење услова у којима се она задржавају или затварају.

У члану 2а Закона одређено је да Заштитник грађана обавља послове НПМ и да у обављању тих послова сарађује са омбудсменима аутономних покрајина и удружењима чијим је статутом предвиђени циљ удруживања унапређење и заштита људских права и слобода, у складу са законом.

Заштитник грађана и Покрајински омбудсман АП Војводине су 12. децембра 2011. године потписали Меморандум о сарадњи у обављању послова НПМ, којим је предвиђено је да ће Покрајински омбудсман активно учествовати у посетама мониторинг тима НПМ установама на територији АП Војводине у којима су смештена лица лишена слободе.

На основу спроведеног поступка по Јавном позиву објављеном 29. децембра 2011. године у „Службеном гласнику Републике Србије“ Заштитник грађана је изабрао удружења са којима ће остваривати сарадњу у обављању послова НПМ, и то Београдски центар за људска права, Виктимолошко друштво Србије, Дијалог, Иницијатива за права особа са менталним инвалидитетом (MDRI-S), Комитет правника за људска права (YUKOM), Међународна мрежа помоћи (IAN), Одбор за људска права – Ваљево, Хелсиншки одбор за људска права у Србији и Центар за људска права – Ниш.

По обављеним посетама, НПМ сачињава извештаје које доставља посећеној установи, те у наредном периоду ступа у стални дијалог са установом и органом у чијем је саставу, у циљу отклањања утврђених недостатака који могу довести до појаве тортуре, нељудског или понижавајућег поступања.

1.1.2. ПРЕДМЕТ ПОСМАТРАЊА

Национални механизам за превенцију тортуре током посета установама у којима су смештена лица лишена слободе истражује да ли у установи постоје елементи који доводе или могу довести до појаве тортуре или других облика суровог, нељудског или понижавајућег поступања или кажњавања.¹

Када испитује појаву тортуре и других облика нечовечног или понижавајућег поступања, НПМ има у виду одредбе Устава Републике Србије којима је утврђено да је физички и психички интегритет неповредив, да нико не може бити изложен мучењу, нечовечном или понижавајућем поступању или кажњавању², те да је људско достојанство неприкосновено и да су сви дужни да га поштују и штите³.

1.1.3. ПРЕТХОДНЕ ПОСЕТЕ ЗАВОДУ

Заштитник грађана је и пре оснивања Националног механизма за превенцију тортуре, у оквиру свог рада, кроз активности Превентивног механизма, 2009. године обавио системску посету Окружном затвору Панчево. О овој посети сачињен је извештај бр. 24-79/09. Основни проблеми који су том приликом уочени, а који су и даље актуелни, односе се на неадекватну локацију, неодговарајуће архитектонско решење, старост и руинираност објекта, пренасељеност, као и недостатак потребних садржаја.

1 Конвенција против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни и поступака, члан 1.: "Тортура" означава сваки акт којим се једном лицу намерно наносе бол или тешке физичке или менталне патње у циљу добијања од њега или неког трећег лица обавештења или признања или његовог кажњавања за дело које је то или неко треће лице извршило или за чије извршење је осумњичено, застрашивања тог лица или вршења притиска на њега или застрашивања или вршења притиска на неко треће лице или из било којег другог разлога заснованог на било ком облику дискриминације ако тај бол или те патње наноси службено лице или било које друго лице које делује у службеном својству или на његов подстицај или са његовим изричитим или прећутним пристанком.

² Устав Републике Србије, члан 25.

³ Устав Републике Србије, члан 23. став 1.

1.2. ПОДАЦИ О ПОСЕТИ ЗАВОДУ

1.2.1. ОПШТИ ПОДАЦИ О ПОСЕТИ

УСТАНОВА	Окружни затвор Панчево
ВРЕМЕ ПОСЕТЕ	19. април 2013. године
РАЗЛОГ ПОСЕТЕ	Послови Националног механизма за превенцију тортуре у складу са чл. 2а Закона о ратификацији Опционог протокола уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни и поступака („Сл. лист СЦГ - Међународни уговори“, бр. 16/2005 и 2/2006 и "Сл. гласник РС - Међународни уговори", бр. 7/2011)
ПОСЕТУ ОБАВИО	Заштитник грађана у сарадњи са удружењима грађана Хелсиншки одбор у Србији и Београдски центар за људска права, уз учешће спољног сарадника - експерта медицинске струке.
ВРСТА ПОСЕТЕ	Редовна посета (по Плану посета за 2013. годину)
НАЈАВА ПОСЕТЕ	Посета је најављена писаним путем
ЧЛАНОВИ ТИМА	Милош Јанковић, вођа тима заменик Заштитника грађана Јелена Унијат, Стручна служба Заштитника грађана Јелена Самарџић, Стручна служба Заштитника грађана Јелена Јелић, Стручна служба Заштитника грађана Мара Живков, представница Хелсиншког одбора у Србији Имола Шереш, представница Београдског центра за људска права Доц. др Драган Јечменица, лекар форензичар

1.2.2. ТОК ПОСЕТЕ

Национални механизам за превенцију тортуре посете установама обавља у складу са усвојеном методологијом, по којој посета садржи пет фаза.

ФАЗА I: РАЗГОВОР СА УПРАВНИКОМ ЗАВОДА

Посета тима Националног механизма за превенцију тортуре започета је, у оквиру I фазе по утврђеној методологији, разговором са Стеваном Златковићем, управником Завода.

У уводном излагању, вођа тима Националног механизма за превенцију тортуре указао је на мандат Националног механизма за превенцију тортуре, опште циљеве који се желе постићи, принципе поступања и план посете Заводу.

Управник Завода је представио је Завод у општим цртама, и указао на основне проблеме са којима се Завод суочава у раду, наглашавајући изузетну пренасељеност, недостатак особља, као и материјалних средстава за обављање неопходних радова у циљу уређивања смештајних капацитета.

ФАЗА II: ОБИЛАЗАК УСТАНОВЕ

Тим Националног механизма за превенцију тортуре је посету, у оквиру II фазе по утврђеној методологији, наставио заједничким обиласком Завода.

Мониторинг тим Националног механизма за превенцију тортуре је у пуном саставу обишао смештајне капацитете, најпре просторије за смештај притвореника, просторије за смештај осуђених и прекршајно кажњених лица, пријемно одељење, просторије за смештај лица под посебним и дисциплинским мерама, затим просторе за шетњу, кухињу и трпезарију, кантину, просторије за посете, просторе за упошљавање и просторије за пружање здравствене заштите.

ФАЗА III: УТВРЂИВАЊЕ СТАЊА У ПОЈЕДИНИМ ОБЛАСТИМА

Посета тима Националног механизма за превенцију тортуре је, у оквиру III фазе посете по утврђеној методологији, обухватила разговоре са руководиоцима областима рада (начелницима служби) у Заводу о стању у релевантним областима као што су безбедност и инциденти; мере принуде, посебне и дисциплинске мере; права лица лишених слободе и њихов третман; здравствена заштита и сл.

Начелници и друга одговорна лица у Заводу су чланове тима Националног механизма за превенцију тортуре информисали о стању у области, проблемима у раду са којима се суочавају, објективним недостацима и субјективним слабостима.

Током разговора извршен је увид и копирање документације релевантне за утврђивање стања и поштовања права лица лишених слободе.

Осим разговора и увида и копирања документације, чланови тима Националног механизма за превенцију тортуре су у оквиру III фазе посете обишли поједине посебне просторије референтне за област посматрања.

ФАЗА IV: ИНТЕРВЈУИ СА ЛИЦИМА ЛИШЕНИМ СЛОБОДЕ

Осим кратких информативних разговора са бројним лицима лишеним слободе затеченим приликом обиласка смештајних капацитета у Заводу у оквиру II фазе посете, тим Националног механизма за превенцију тортуре је, у оквиру IV фазе по утврђеној методологији, обавио и посебне интервјуе са појединим лицима лишеним слободе смештеним у Заводу.

Обављени су појединачни интервјуи са 22 лица лишених слободе, по унапред одређеној структури.

ФАЗА V: ЗАВРШНИ РАЗГОВОР СА УПРАВНИКОМ ЗАВОДА

Посета Заводу окончана је, по утврђеној методологији, разговором тима Националног механизма за превенцију тортуре са управником Завода.

Вођа тима Националног механизма за превенцију тортуре указао је на основне утиске о посети, пре свега о поштовању права лица лишених слободе, њиховом третману, здравственој заштити и исхрани, уоченој атмосфери међу осуђенима, односу запослених према тиму Националног механизма за превенцију тортуре, о примедбама које су истакла лица лишена слободе, као и о елементима који могу довести до појаве тортуре, нечовечног или понижавајућег поступања. Прибављена су и додатна објашњења о појединим релевантним околностима, а затражено је и накнадно достављање документације која није могла бити преузета током посете.

Управник Завода је изнео своје утиске о посети и запажањима Националног механизма за превенцију тортуре, указујући да је у највећој мери свестан уочених недостатака, напомињујући да су они у највећој мери последица објективних околности, пре свега пренасељености Завода, а најмање субјективних слабости. Поводом недостатака на које је указано изразио је спремност да се у Заводу спроведу све мере које буду предложене у извештају о посети, свакако у границама објективних могућности.

1.2.3. САРАДЊА ЗАВОДА СА НПМ

Управа Завода и сва затечена службена лица остварила су пуну сарадњу са мониторинг тимом НПМ, омогућивши му да несметано обави своју дужност.

Запослени су показали кооперативност, дали одговоре на сва постављена питања, мониторинг тиму НПМ су омогућили приступ свим просторијама и инсталацијама у Заводу, фотографисање свих делова Завода без ограничења, као и преглед, увид и фотографисање целокупне тражене документације. Омогућен је и несметан и ненадзиран разговор са свим лицима лишеним слободе по избору чланова мониторинг тима НПМ.

Поступање управе Завода и свих запослених у смислу стварања услова за рад НПМ, као и недвосмислено исказана критичка свест у односу на пропусте уочене током посете, охрабрује у смислу очекивања да ће уочени недостаци на које је указано у овом извештају бити благовремено отклоњени у складу са објективним могућностима Завода.

1.3. ПОДАЦИ О ЗАВОДУ

1.3.1. ОПШТИ ПОДАЦИ О ЗАВОДУ / службени подаци

НАЗИВ ЗАВОДА	Окружни затвор у Панчеву
АДРЕСА	Његошева 6, 26000 Панчево
ТЕЛ/ ФАКС/ Е-МАИЛ	Телефон: 013/345-531, факс: 013/333-256 Е /mail: pazatvor@uiks.gov.rs
УПРАВНИК ЗАВОДА	Стеван Златковић
ВРСТА ЗАВОДА	Окружни затвор
ТИП ЗАВОДА	Полуотворени
ОДЕЉЕЊА	Отворено одељење Полуотворено одељење Затворено одељење
СЛУЖБЕ У ЗАВОДУ	Служба за обезбеђење Служба за третман Служба за обуку и упошљавање Служба за опште послове
БРОЈ РАДНО АНГАЖОВАНИХ У ЗАВОДУ - у радном односу и по уговору о делу	укупно 80 радно ангажованих, и то: - 5 на пословима третмана - 57 на пословима обезбеђења - 4 на пословима обуке и упошљавања - 2 на пословима здравствене заштите, лекара опште - 12 на општим пословима, од тога: / 2 дипломираних правника /од којих један на пословима шефа Одсека у Вршцу/ / 3 професионална куvara
ПРЕДВИЂЕН КАПАЦИТЕТ ЗАВОДА	за укупно 241 лице, од тога - за 96 притвореника - за 135 осуђених - за 10 прекршајно кажњених

1.3.2. ПОСЕБНИ ПОДАЦИ / службени подаци из 2012. године

ВАНРЕДНИ ДОГАЂАЈИ (инциденти) у Заводу	У 2012. години у Заводу је било: - 28 ванредних догађаја (инцидената) / у којима је учествовало 42 лица, - и то: - 4 бекстава и удаљења / у којима је учествовало 4 лица - 10 насиља међу затвореницима (убиства, туче и сл.) / у којима је учествовало 19 лица - 13 самоповређивања / у којима је учествовало 13 лица - 1 проналазак недозвољених предмета / у којима је учествовало 6 лица
МЕРЕ ПРИНУДЕ У ЗАВОДУ	У 2012. години према 10 лица су примењене мере принуде, и то: - према 8 лица: употреба физичке снаге - према 1 лицу: издвајање - према 9 лица: употреба гумене палице
ПОСЕБНЕ ПРОСТОРИЈЕ / посебни простори који постоје у заводу	за притвор (притворска јединица/одељење) за извршење казне за прекршај за усамљење и за извршење дисциплинске мере самице за посете браниоца за посете породице за библиотеку простор за шетњу са надстерешницом од 10 м² терени за вежбање на отвореном (спортска игралишта, теретана)
ЕВИДЕНЦИЈЕ (књиге) које се воде у заводу	Евиденција (књига) ванредних догађаја (инцидената) / води је Служба за обезбеђење-надзорник Евиденција (књига) примене мера принуде / води је Служба за обезбеђење-надзорник Евиденција (књига) примене посебних мера / води је Служба за обезбеђење-надзорник Евиденција (књига) дисциплинских поступака / води је Служба за опште послове-начелник Евиденција (књига) дисциплин. мере упућивања у самицу / води је Служба за обезбеђење-надзорник Евиденција (књига) притужби и жалби / води је Служба за опште послове-писарница Евиденција (књига) повреда / води је лекар Евиденција (књига) пружања правне помоћи / води је Служба за опште послове-начелник

ПОСЕБНЕ МЕРЕ У ЗАВОДУ	У 2012. години према 27 лица су одређене посебне мере, и то: - према 14 лица: смештај под појачан надзор - према 1 лицу: усамљење - према 12 лица: тестирање на заразне болести или психоактивне супстанце
ДИСЦИПЛИНСКЕ МЕРЕ У ЗАВОДУ	У 2012. години према 40 лица су изречене дисциплинске мере, и то: - према 17 лица: 6 упућивања у самицу и 11 условно одложених упућивања у самицу - према 14 лица: 8 одузимања додељених посебних права и 6 условно одложених одузимања додељених посебних права - према 2 лица: ограничење или забрана примања пакета - према 7 лица: укор
ПОДНЕТЕ ПРИТУЖБЕ, ЖАЛБЕ и ТУЖБЕ	У 2012. години лица смештена у Заводу су поднела укупно једну притужбу, и то управнику Завода
ПРУЖЕНЕ ЗДРАВСТВЕНЕ УСЛУГЕ У ЗАВОДУ	У 2012. години у Заводу је 728 пута пружена здравствена услуга (здравствени прегледи и интервенције)
УПУЋИВАЊЕ У ЗДРАВСТВЕНУ УСТАНОВУ	У 2012. години 465 лица је упућено ради пружања одговарајуће здравствене заштите ван Завода, и то: - 69 у Специјалну затворску болницу - 504 у друге здравствене установе
СМРТНИ СЛУЧАЈЕВИ	У 2012. години у Заводу су била 2 смртна случаја и од стране надлежних органа обављене су 2 обдукције
ПРАВНА ПОМОЋ	У 2012. години у Заводу је 165 пута пружена правна помоћ
ПРЕМЕШТАЈИ	У 2012. години 27 лица је премештено у други Завод
ПРЕКИДИ	У 2012. години извршење казне затвора прекинуто је за 2 осуђена
ПРЕВРЕМЕНА ОТПУШТАЊА	У 2012. години није било превремено отпуштених осуђених из Завода

1.3.3. ПОСЕБНИ ПОДАЦИ / службени подаци на дан посете

БРОЈ ЛИЦА ЛИШЕНИХ СЛОБОДЕ СМЕШТЕНИХ У ЗАВОДУ	укупно 161 лице, од тога: - 75 у притвору - 86 на извршењу казне затвора, и то: - 78 осуђених / 3 у пријемном одељењу / 22 у полуотвореном одељењу / 53 у затвореном одељењу - 8 прекршајно кажњених
БРОЈ ПРИПАДНИКА ПОСЕБНИХ ГРУПА	- 3 жене у притвору - 2 малолетника у притвору

1.3.4. ЛОКАЦИЈА И АРХИТЕКТУРА ЗАВОДА

ЛОКАЦИЈА ЗАВОДА	Окружни затвор у Панчеву простире се на четири удаљене локације. Управна зграда налази се у строгом центру Панчева, док се на удаљености од око 7 км налази затворска економија, на путу за Ковин. Трећа локација, Одсек у Вршцу, налази се на удаљености од 65 км од Панчева, док је затворска економија удаљена на пар километара од зграде затвора у Вршцу. Управна зграда се налази у најужем центру Панчева, у пешачкој зони, непосредно окружена приватним стамбеним објектима, кафићима и локалима. Зграда затвора у Вршцу такође се налази у центру града, непосредно уз објекат Основног суда.
АРХИТЕКТУРА ЗАВОДА	Објекат зграде затвора у Панчеву чине управна зграда, у којој се налазе канцеларије запослених и просторије за смештај осуђених и притворених лица. На затворским економијама у Панчеву и Вршцу налазе се објекти за смештај осуђених лица у полуотвореном и отвореном одељењу, где су лица радно ангажована на пословима у пољопривреди и сточарству. Објекат затвора у Вршцу обухвата канцеларије запослених, и просторије за смештај осуђених, притворених и прекршајно кажњених лица.
СТАЊЕ ОБЈЕКТА	Зграда затвора у Панчеву је саграђена у првој четврти XIX века, око 1804. године, настала као краљевски судски затвор⁴. Објекат затвора у Вршцу, управна зграда и притворски део, саграђен је пре Другог светског рата, док је осуђенички део саграђен 1984. године. Објекти су у добром стању, уколико се изузме архитектура и немогућност проширења капацитета,

⁴ податак из књиге „О здравственим приликама у Панчеву“ др Љубомира Ненадовића 1891. г.

	осим проблема који постоје са водоводном и канализационом мрежом у згради затвора у Панчеву.
--	--

МАПА ЗАВОДА

2. УТВРЂЕНО СТАЊЕ И ПРЕПОРУКЕ

2.1. СМЕШТАЈ

У ОЗ Панчево у управној згради, у којој се налазе канцеларије запослених и просторије за смештај лица којима је одлуком суда одређена мера притвора, као и осуђена лица мушког пола којима је изречена казна затвора, у руинираном су стању.

Влага је примећена на зидовима спаваоница, као и по зидовима ходника, мокрих чворова и заједничких просторија за туширање.

Хигијена просторија и Завода у целини је лоша, јер је врло тешко одржавати хигијену у таквим условима.

2.1.1. СМЕШТАЈ ПРИТВОРЕНИКА

У ОЗ Панчево притвореници су смештени на првом и деловима другог етажа зграде у Панчеву. У приземљу Завода смештени су искључиво пунолетни притвореници, док се у левом крилу зграде на другом етажу налазе просторије у којима бораве и малолетни притвореници. Такође, на другом етажу су, у две просторије, смештене и жене – притворенице. Сви делови притворског смештаја су организовани као одељење затвореног типа.

Смештајни капацитети притворског дела Завода износе 80 притвореника (72 мушкараца и 8 жена). Приликом посете у притвору су се налазило 67 лица (63 мушкараца и 4 жене). Притвор чини укупно 12 просторија-спаваница, које су мрачне, влажне и загушљиве, те као такве представљају опасност по здравље притвореника.

Површине просторија-спаваница су недовољне у односу на број лица који се у њих смешта, тако да на једно лице не долази предвиђених осам кубних метара и четири квадратна метра простора.

У просторијама-спаваницама се углавном налазе двоспратни кревети (са два лежаја), али су у притворском делу, на другом етажу, налазе и тропспратни кревети. Лежајеви имају душек, јастук и постељину, која делује чисто, а по наводима затечених лица мења се редовно, с тим да им је омогућено да користе своју постељину.

Један део притворског блока гледа на централну улицу Панчева, а други на двориште Завода. Ходници се разликују по безбедносној заштити на прозорима. Прозори ходника који гледају на централну улицу имају већу заштиту и слабије су светлосно пропуштају.

Спаванице имају мале прозоре са решеткама који гледају на ходник, тако да светлост и ваздух долазе посредно и у недовољној мери. Иако је у време посете био дан, у свим просторијама за притвор је било упаљено светло. Грејна тела - радијатори, су смештени у ходнику, тако да је, према речима притвореника, загрејаност у зимским месецима лоша.

Једна од просторија за притвор, у којој се налазе 3 кревета на спрат (укупно 6 лежајева), опремљена је душеком, јастуком и постељином. У просторији се налазе и сто, клупа, телевизор и касете за одлагање личних ствари. Полуограђен мокри чвор се налази у оквиру саме просторије, са чувачем који је у лошем стању.

У просторијама-спаваоницама на другом етажу влага није приметна као у приземљу. Хигијена просторије је у границама задовољавајућег, мада је приметно да су зидови запрањани.

Просторије имају проблем дотока свежег ваздуха, јер је он допире посредно, преко прозора ходника. Такође, нема директног дотока природне светлости, иако прозори нису непрозирни колико и на првом етажу, вештачко осветљење је неопходно у свакој просторији, па и у ходнику.

УТВРЂЕНО

Просторије-спаваонице у којима бораве притвореници не испуњавају важеће стандарде.

СТАНДАРДИ

Осуђени има право на смештај који одговара савременим хигијенским условима и месним климатским приликама.⁵

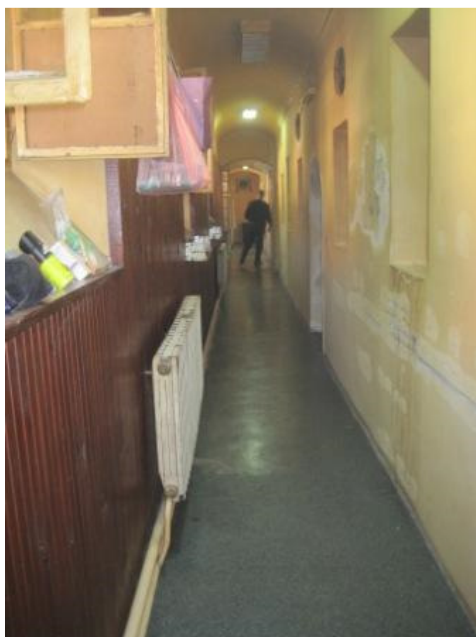
Просторије у којима осуђени живе и раде морају бити чисте, суве, проветрене, загрејане и довољно осветљене, како природним, тако и вештачким светлом које омогућава читање и рад без сметњи за вид. Спаваоница мора бити толико пространа да на сваког осуђеног дође најмање осам кубних метара и четири квадратна метра простора. Просторије морају имати примерене санитарне уређаје и средства за личну хигијену.⁶

Осуђени има право на смештај који одговара савременим здравственим, хигијенским и просторним условима и месним климатским приликама.⁷

Просторије у којима осуђени у заводу живе и раде морају бити чисте, суве и проветрене.⁸

Просторије у заводу морају имати примерену санитарну опрему која омогућава обављање физиолошких потреба у чистим условима кад год то осуђени жели, уз обезбеђење приватности.⁹

Затвореници морају имати приступ санитарним просторијама које су хигијенски исправне и поштују приватност.¹⁰

Такође, један од најчешће понављаних проблема међу притвореницима јесте чињеница да су пушачи и непушачи смештени заједно, при чему се у свим просторијама дозвољава пушење. Према речима припадника Службе за обезбеђење, разлог за то је недостатак простора.

Заједнички мокри чвор

Простор који притвореници користе за туширање је заједничко купатило у које се приступа из дворишта. Овај простор за туширање користе и осуђени из полуотвореног одељења. Притвореницима је омогућено туширање 2 пута недељно.

⁵ Закон о извршењу кривичних санкција, члан 66. став 1.

⁶ Закон о извршењу кривичних санкција, члан 67.

⁷ Правилник о кућном реду казнено-поправних завода и окружних затвора, члан 15.

⁸ Правилник о кућном реду казнено-поправних завода и окружних затвора, члан 16.

⁹ Правилник о кућном реду казнено-поправних завода и окружних затвора, члан 17.

¹⁰ Препорука Комитета министара државама чланицама Савета Европе у вези са европским затворским правилима Rec (2006) 2, тачка 19.3

Простор је већим делом попљочан, али је због присуства влаге, малтер са окреченог дела зида и плафона на неким местима је отпао. Опште стање ове просторије и опреме у њој је незадовољавајуће.

УТВРЂЕНО

Заједнички простор за туширање у ОЗ Панчево који користе притвореници и осуђени у полуотвореном одељењу је у лошем стању.

СТАНДАРДИ

Осуђени има право на смештај који одговара савременим хигијенским условима и месним климатским приликама.¹¹

Просторије у којима осуђени живе и раде морају бити чисте, суве и проветрене. Просторије морају имати примерене санитарне уређаје и средства за личну хигијену.¹²

Осуђени има право на смештај који одговара савременим здравственим, хигијенским и просторним условима и месним климатским приликама.¹³

Просторије у којима осуђени у заводу живе и раде морају бити чисте, суве и проветрене.¹⁴

Просторије у заводу морају имати примерену санитарну опрему која омогућава обављање физиолошких потреба у чистим условима кад год то осуђени жели, уз обезбеђење приватности.¹⁵

Затвореници морају имати приступ санитарним просторијама које су хигијенски исправне и поштују приватност.¹⁶

Лекар врши редовне инспекције, прикупља податке на други начин када је то потребно и даје савете управнику завода о хигијени и чистоћи затвора, као и санитарнијама, управник разматра те извештаје и предузима неопходне кораке да их спроведе, а ако препоруке нису у његовој надлежности или се са њима не слаже, без одлагања их доставља вишем надлежном органу.¹⁷

¹¹ Закон о извршењу кривичних санкција, члан 66. став 1.

¹² Закон о извршењу кривичних санкција, члан 67.

¹³ Правилник о кућном реду казнено-поправних завода и окружних затвора, члан 15.

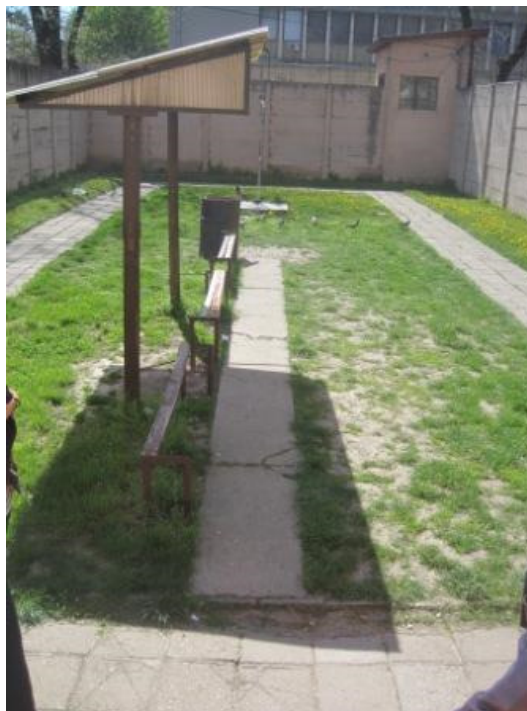
¹⁴ Правилник о кућном реду казнено-поправних завода и окружних затвора, члан 16.

¹⁵ Правилник о кућном реду казнено-поправних завода и окружних затвора, члан 17.

¹⁶ Препорука Комитета министара државама чланицама Савета Европе у вези са европским затворским правилима Rec (2006) 2, тачка 19.3

¹⁷ Препорука Комитета министара државама чланицама Савета Европе у вези са европским затворским правилима Rec (2006) 2, тачке 44, 45.1 и 45.2

Простор за шетњу притвореника налази се у ограђеном делу дворишта. У простору за време на свежем ваздуху (шетњу), у притворској јединици у ОЗ Панчево не постоји адекватна надстрешница, што очигледно онемогућава да притвореници проводе време на свежем ваздуху у условима атмосферских падавина.

УТВРЂЕНО

У ОЗ Панчево је у време атмосферских падавина битно отежано остваривање права притвореника на време на свежем ваздуху, јер простор за шетњу у притворској јединици Завода нема адекватну надстрешницу.

СТАНДАРДИ

*Осуђени има право да изван затворених просторија, у слободно време, проведе најмање два часа дневно.*¹⁸

*Притвореник борава у заводу под истим условима као и осуђено лице, ако Закоником о кривичном поступку није друкчије одређено.*¹⁹

*Објекти за вежбе на отвореном морају да нуде склониште од неповољних временских прилика.*²⁰

*Недостатак надстрешнице у простору за шетњу (дворишту) битно отежано остваривање права лица лишених слободе на време на свежем ваздуху у време атмосферских падавина. Завод ће у простору за шетњу на свежем ваздуху формирати надстрешницу димензија подобних да се сва лица која су изведена у шетњу заклоне од атмосферских падавина.*²¹

¹⁸ Закон о извршењу кривичних санкција, члан 68. став 1.

¹⁹ Закон о извршењу кривичних санкција, члан 239.

²⁰ Стандарди Европског комитета за спречавање мучења (2002) 1 - Rev. 2010, тачка 48

²¹ Извештај Заштитника грађана (ПМ) о посети ОЗ Зрењанин, 22-116/10, стр. 48.

2.1.2. СМЕШТАЈ ОСУЂЕНИХ

2.1.2.1. РЕДОВНИ СМЕШТАЈ

Затворено одељење

Затворено одељење Завода налази се на првом етажу зграде. Осуђени су разврстани у „В“ васпитну групу и са њима ради 3 васпитача.

Смештај је организован по принципу заједничког смештаја, који се састоји од спаваонице, заједничког дневног боравка и заједничког мокрог чвора.

Тим је обишао просторију у којој се налази 11 лежаја. Просторија је окречена и делује уредно, с обзиром на велики број лица који су у њу смештени.

Сваки лежај опремљен је душеком, јастуком и постељином. Постељина делује чисто, и редовно се мења, а осуђена лица могу да користе и своју постељину.

Касету за одлагање личних ствари има сваки осуђеник.

У спаваоници постоји природно и вештачко осветљење, као и доток свежег ваздуха. Радијатор се, за разлику од притворског блока, налази у оквиру спаваонице.

Према речима запослених, врата просторије се не закључавају ни дању ни ноћу, осим по потреби, односно када су притвореници у шетњи, јер су просторије затвореног одељења окренуте ка шеталишту.

У спаваоници је пушење забрањено.

Простор за шетњу постоји и опремљен је справама за вежбање, али нема заштиту од падавина.

УТВРЂЕНО

У ОЗ Панчево је у време атмосферских падавина битно отежано остваривање права осуђених на време на свежем ваздуху, јер простор за шетњу осуђеника нема надстрешницу.

СТАНДАРДИ

*Осуђени има право да изван затворених просторија, у слободно време, проведе најмање два часа дневно.*²²

*Притвореник борава у заводу под истим условима као и осуђено лице, ако Законом о кривичном поступку није друкчије одређено.*²³

*Недостатак надстрешнице у простору за шетњу (дворишту) битно отежано остваривање права лица лишених слободе на време на свежем ваздуху у време атмосферских падавина. Завод ће у простору за шетњу на свежем ваздуху формирати надстрешницу димензија подобних да се сва лица која су изведена у шетњу заклоне од атмосферских падавина.*²⁴

Просторија за дневни боравак, у коме осуђена лица проводе највише времена је површине око 60 m², чиста је и уредна. У њој су затечена лица на извршењу казне затвора, који ту бораве већи део дана. Просторија је окречена и украшена сликама на зиду. Опремљена је столовима, клупама, телевизором и радијом.

Осуђеним лицима оброци се сервирају у дневном боравку.

Осуђеници који су се затекли у дневном боравку током посете, изнели су незадовољство у вези са доступности мокрог чвора. Наиме, они тврде да су у дневном боравку закључани и да им тоалет није доступан када за њим имају потребу.

²² Закон о извршењу кривичних санкција, члан 68. став 1.

²³ Закон о извршењу кривичних санкција, члан 239

²⁴ Извештај Заштитника грађана (ПМ) о посети ОЗ Зрењанин, 22-116/10, стр. 48.

УТВРЂЕНО

У дневном боравку, где осуђена лица из затвореног одељења проведе највећи део времена, не постоји мокри чвор. Осуђена лица се жале да им тоалет није свакодневно доступан, јер су врата дневног боравка закључана.

СТАНДАРДИ

Просторије у заводу морају имати примерену санитарну опрему која омогућава обављање физиолошких потреба у чистим условима кад год то осуђени жели, уз обезбеђење приватности.²⁵

Затвореници морају имати приступ санитарним просторијама које су хигијенски исправне и поштују приватност.²⁶

²⁵ Правилник о кућном реду казнено-поправних завода и окружних затвора, члан 17., став 4.

²⁶ Препорука Комитета министара државама чланицама Савета Европе у вези са европским затворским правилима Рес (2006) 2, тачка 19.3

Заједничко купатило се налази поред дневног боравка на другом етажу. Купатило је руинирано и старо. Осуђена лица наводе да углавном има довољно топле воде, као и да су услови за прање веша солидни.

УТВРЂЕНО

Заједничко купатило за туширање осуђених у затвореном одељењу је старо и руинирано.

СТАНДАРДИ

Осуђени има право на смештај који одговара савременим хигијенским условима и месним климатским приликама. ²⁷

Просторије у којима осуђени живе и раде морају бити чисте, суве, проветрене. Просторије морају имати примерене санитарне уређаје и средства за личну хигијену. ²⁸

Просторије у заводу морају имати примерену санитарну опрему која омогућава обављање физиолошких потреба у чистим условима кад год то осуђени жели, уз обезбеђење приватности. ²⁹

Затвореници морају имати приступ санитарним просторијама које су хигијенски исправне и поштују приватност. ³⁰

Полуотворено одељење

Поред главне зграде затвора у Панчеву налази се мањи једноетажни објект у коме је смештен део полуотвореног одељења.

Објект се састоји од две простране просторије–спаваонице, које су окречене и релативно уредне.

У спаваоницама сваки лежај има душек, јастук и постељину, која делује чисто. Под је прекривен паркетом. Спаваонице имају велики прозор без решетака. Доток природне

²⁷ Закон о извршењу кривичних санкција, члан 66. став 1, исто Правилник о кућном реду казнено-поправних завода и окружних затвора, члан 15

²⁸ Закон о извршењу кривичних санкција, члан 67, исто Правилник о кућном реду казнено-поправних завода и окружних затвора, члан 16

²⁹ Правилник о кућном реду казнено-поправних завода и окружних затвора, члан 17.

³⁰ Препорука Комитета министара државама чланицама Савета Европе у вези са европским затворским правилима Rec (2006) 2, тачка 19.3

светлости и свежег ваздуха у потпуности су омогућени, а постоји и вештачко осветљење.

Касету има сваки осуђени, а у обе просторије постоји телевизор.

Осуђени из обе спаваонице деле мокри чвор, који је реновиран и попличан. За туширање користе заједничко купатило које користе и притвореници.

2.1.2.2. СМЕШТАЈ У ПРИЈЕМНОМ ОДЕЉЕЊУ

У Заводу не постоји посебно одељење за пријем осуђених, већ се они смештају у просторију-спаваоницу која се налази поред притвора на другом етажу. Осуђена лица се у њој не задржавају дуже од 14 дана.

Контакт осуђених из пријемног одељења са осталим осуђенима није могућ.

Оброци се сервирају у просторијама-спаваоницама.

Спаваоница је опремљена по моделу просторија-спаваоница у којој бораве притвореници, тако да су и у њој примећене исте мањкавости.

Мокри чвор се налази унутар просторије-спаваонице. Хигијена није задовољавајућа, а санитарије су у солидном стању. Мокри чвор је пластичном завесом одељен од остатка просторије и налази се непосредно од кревета на спрат са два лежаја. За туширање се користи заједнички простор за туширање осуђених из полуотвореног одељења и притвореника.

Лица која се налазе у пријемном одељењу за време на свежем ваздуху (шетњу) користе простор за шетњу осуђених лица.

ЗАКЉУЧАК И ПРЕПОРУКЕ ЗА СМЕШТАЈ

На основу анализе описаног стања смештајних капацитета зграде Окружног затвора у Панчеву може се закључити да се овај Завода налази на неадекватној локацији, у центру града, као и да је објект у Панчеву стар и руиниран. Услед неадекватних архитектонских решења, спаваонице су углавном пренасељене. Због уочених недостатака није могуће обезбедити адекватне смештајне услове за лица лишена слободе која су смештена у овом Заводу, нити споровести квалитетан и свеобухватан третмански рад са осуђенима и на одговарајући начин омогућити им остављање загарантованих права. Из наведених разлога, у делу Извештаја који се тиче смештаја само су констатовани појединачни недостаци и наведени важећи прописи и стандарди које би требало испоштовати у погледу адекватног смештаја осуђених и притворених лица. Појединачне препоруке које се тичу смештаја нису упућиване, имајући у виду да у постојећем затворском комплексу Завода у Панчеву, због старости и осталох недостатака објекта, није могуће решити проблем смештаја адаптацијама објекта.

Из наведених разлога, а имајући у виду да је у току изградња новог Завода у Панчеву, НПМ упућује Управи за извршење кривичних санкција Министарства правде и државне управе и Окружном затвору у Панчеву следећу:

ПРЕПОРУКУ

Потребно је без одлагања предузети одговарајуће мере како би у најкраћем могућем року зграда Окружног затвора у Панчеву престала да се користи, односно како би се завршили радови на изградњи новог затвора и тиме обезбедио адекватан смештај за лица лишена слободе.

2.2. ИСХРАНА

Завод има два запослена професионална куvara, једног у радном односу на неодређено време и једног у радном односу на одређено време. Помоћне послове у припреми хране врше осуђени. Лица ангажована на припреми хране имају важеће санитарне књижице оверене од стране Завода за заштиту здравља Панчево.

Храна за лица лишена слободе се припрема у кухињи Завода. Намирнице за спремање obroka набављају се преко централних јавних набавки које обезбеђује Управа за извршење кривичних санкција, а неке намирнице се обезбеђују из сопствене производње.

Јеловник је видно истакнут у кухињи, и потписан је од стране шефа кухиње, лекара и управника. Према наводима лекара, он учествује у састављању јеловника и два пута месечно проверава квалитет исхране, а у књигу уписује свој налаз (последњи писани налаз је, према изјави лекара, написан пре три дана).

Уочено је да поред редовног јеловника, постоје и посебни јеловници за лица лишена слободе који се у исхрани придржавају правила за припадника исламске вероисповести, као и за лица која су оболела од дијабетеса.

Лица лишена слободе са којима је током посете обављен разговор, навела су да је храна једнолична и лоша.

2.2.1. КУХИЊА

Кухиња постоји и налази се у приземљу Завода.

Кухиња делује одржавано, влага није приметна, хигијена је релативно добра, али су на појединим местима видљиви знаци запуштености. Под и зидови су у керамичким плочицама. Постоји доток природне светлости и ваздуха, као и вентилациони систем кога чини велики аспиратор. У кухињи од опреме постоје: шпорет, фрижидер, казани и замрзивачи, који делују одржавано. У фрижидеру су затечени узорци хране који се чувају 24 сата од поделе obroka.

Током прегледа постојеће документације у кухињи, извршен је увид у санитарне књижице лица која раде у кухињи, које су уредно оверене.

Приликом прегледа постојеће документације у кухињи, затечена службена лица нису дала на увид било какав тражени доказ надлежног органа о извршеном санитарном прегледу, односно да просторија кухиње и опрема испуњавају све хигијенско - санитарне услове. Према изјави затечених службених лица, санитарни преглед просторија није вршен.

УТВРЂЕНО

У Заводу није обављен хигијенско - санитарни преглед кухињских просторија и опреме која се у њој налази, од стране надлежног органа/организације.

РАЗЛОЗИ

Храна се припрема и сервира у хигијенским условима.³¹

Када се говори о хигијени, на затворским здравственим службама, које на одговарајући начин раде у спрези са другим надлежним телима, лежи одговорност надзора над исхраном³².

ПРЕПОРУКА

У Заводу ће се редовно, од стране надлежног органа / организације, обављати хигијенско - санитарни преглед кухињских просторија и опреме која се у њој налази.

2.2.2. ТРПЕЗАРИЈА

У ОЗ Панчево не постоји трпезарија, већ се оброци лицима лишеним слободе служе у спаваоницама (дневном боравку за осуђенике).

2.2.3. КАНТИНА

Кантина је организована по принципу набавке по списку. Налази се у дворишту Завода.

³¹ Препорука Комитета министара државама чланицама Савета Европе у вези са европским затворским правилима Рес (2006) 2, тачка 22.3.

³² Стандарди Европског комитета за спречавање мучења (2002) 1 - Rev. 2010, тачка 53.

Цене су у нивоу уобичајених тржишних цена у продавницама.

Лица лишена слободе су у погледу снабдевености артиклима кантине навела да су задовољна асортиманом производа.

2.3. ПРАВНА ЗАШТИТА, БЕЗБЕДНОСТ И КОНТРОЛА

2.3.1. ПРАВНА ЗАШТИТА

2.3.1.1. Информисање о правима и доступност прописа

Службена лица су навела да се приликом ступања у Завод лицима лишеним слободе одмах пружају информације о правима и обавезама које имају током боравка у Заводу. Објашњено је да им се саопштење даје најпре усмено, а да им је Закон о извршењу кривичних санкција (ЗИКС) доступан у дневној соби, док је Правилник о кућном реду у казнено-поправним заводима и окружним затворима изложен на паноима у ходницима, те да је видљив и лако доступан.

Током обиласка Завода мониторинг тим је уочио да се у дневној соби налази Закон о извршењу кривичних санкција, али да више од половине страна недостаје. Објашњење службених лица је да осуђена лица често цепају странице закона како би исте користили за прављење цигарета, те да из тог разлога дежурни васпитач увек доноси пропис уколико га осуђено или притворено лице затражи. Указали су и да су текстови свих релевантних прописа свим лицима лишеним слободе доступни у библиотеци и то на српском, енглеском, мађарском и румунском језику.

Осуђени су у погледу информисаности о правима и обавезама навели да у Пријемном одељењу добијају на увид ЗИКС и Правилник, као и да су им током издржавања казне доступни како на српском језику, тако и на језицима националних мањина, при чему истичу да прописе претходно треба да затраже од дежурног васпитача.

2.3.1.2. Пружање правне помоћи

У писаном извештају Завода (претходни упитник) наведено је да је током 2012. године лицима смештеним у Заводу 165 пута пружена правна помоћ.

Запослени у Служби правних послова навели су да правну помоћ лицима лишеним слободе пружа дипломирана правница Завода, која је начелница Службе општих послова у Заводу, те да стога она не учествује као стручно лице у поступцима у којима се одлучује о правима и одговорности неког лица уколико му у том истом поступку пружа правну помоћ. Службена лица наводе да се лицима према којима се води дисциплински поступак увек омогућава правна помоћ.

Лица лишена слободе са којима је обављен разговор током посете Заводу, тврде да им се правна помоћ пружа писаним путем увек када то затраже, и то у врло кратком року. Уколико осуђени траже пружање правне помоћи изван области извршења казне, службена лица Службе за опште послове им дају правни савет, односно упућују осуђене на начин остваривања другог облика правне помоћи.

Извршен је увид у посебну књигу – Евиденција пружене правне помоћи, коју води Служба за опште послове и уочено је да се у њу уносе следећи подаци: име, презиме и матични број осуђеног; разлози и датум подношења поднеска; датум обављеног разговора поводом околности из поднеска и потпис овлашћеног лица. Увидом у књигу евиденције нису уочене неправилности.

Имајући у виду да је након посете Заводу 2009. године утврђено да је начелница Службе за опште послове као једина правница у Заводу истовремено водила дисциплински поступак и пружала правну помоћ, Заштитник грађана је упутио препоруку да је у Заводу потребно ангажовати још једног дипломираног правника ради пружања правне помоћи. Како није било могућности да се ангажује још један дипломирани правник, Завод је поступио по препоруци Заштитника грађана тако што начелница не поступа у дисциплинском поступку уколико у истом пружа правну помоћ лицу лишеном слободе.

2.3.1.3. Посете браниоца, конзулата и организација за заштиту људских права

Посете бранилаца, представника конзулата и организација за заштиту људских права обављају се у сали за посете, која је у добром стању и делује чисто. Просторија за посете није покривена видео надзором, већ су службена лица у Заводу навела да се за време посете лицу лишеном слободе у истој просторији налази и стражар који је на довољној удаљености како би могао да надзире посету, а да при томе није у могућности да чује садржину разговора.

У Заводу се води службена евиденција посета конзуларних представника и припадника организација цивилног друштва, које одобрава директор Управе, а управник је доставља службама Завода на реализацију.

2.3.1.4. Притужбе и жалбе

У писаном извештају Завода (претходни упитник) наведено је да су током 2012. године лица смештена у Заводу поднела само једну притужбу и то управнику, док тужби и жалби није било.

Службена лица су навела да се притужбе највише односе на понашање и рад командира, третман и рад Службе за здравствену заштиту.

Када су осуђени незадовољни положајем и остваривањем права у Заводу поднеском се могу обратити начелнику, или другом овлашћеном лицу из одговарајуће службе Завода. Одговор се осуђеном доставља најкасније у року од 5 дана у писаној форми, и увек садржи образложење. Када осуђени поднесе притужбу управнику Завода због повреде права или других неправилности које су у Заводу учињене према њему, управник Завода доноси писмено, образложено решење које се осуђеном доставља најкасније у року од 15 дана. Када осуђени поднесе притужбу директору Управе, наводећи да је његово право повређено поступањем управника, притужба се прослеђује директору Управе најкасније у року од једног дана.

У Заводу се води посебна књига – евиденција притужби и жалби, води је Служба општих послова, у коју се уносе лични подаци притужиоца, подаци о притужби, када је решено, како је решено, да ли је и када је уложена жалба на решење и како је одлучено по жалби.

2.3.1.5. Достављање службене поште

Службена лица Завода су навела да радник писарнице који је задужен да у павиљону сакупља осуђеничку пошту и поднеске, поднеске осуђених прима у три примерка, које на лицу места печатира и назначава датум и место предаје. Трећи примерак поднеска се враћа лицу лишеном слободе које му служи као доказ о предаји.

Када лице лишено слободе предаје писма ради слања препорученом поштом, радник писарнице преузима коверту, бележи у књигу евиденција да је писмо предато и прослеђује га на пошту ради слања на назначену адресу. У моменту предаје писма ради слања препорученом поштом лице лишено слободе не добија потврду да је предао писмо ради слања препорученом поштом, што га потпуно онемогућава да по потреби докаже да је писмо заиста предао, коме је упућено и када.

УТВРЂЕНО У ОЗ Панчево лица лишена слободе не добијају писмену потврду о предаји писма службеним лицима Завода ради слања препорученом поштом, што их онемогућава да по потреби докажу ту чињеницу.
РАЗЛОЗИ <i>Лицу лишеном слободе које је службеном лицу завода предало писмо ради слања препорученом поштом се у моменту предаје издаје потврда о предаји писма³³.</i>
ПРЕПОРУКА Лицу лишеном слободе ће у моменту предаје писма, службеном лицу завода ради слања препорученом поштом, бити издата потврда о предаји писма, која садржи име и презиме лица које је писмено предало, назив (име и презиме) примаоца, датум предаје, евиденциони број, потпис службеног лица и печат ОЗ Панчево.

2.3.2. БЕЗБЕДНОСТ

2.3.2.1. Повреде безбедности (ванредни догађаји)

У писаном извештају Завода (претходни упитник) наведено је да је током 2012. године било 28 ванредних догађаја (инцидената), у којима је учествовало 42 лица, и то:

- 4 бекстава и удаљења, у којима је учествовало 4 лица
- 10 насиља међу затвореницима, у којима је учествовало 19 лица
- 13 самоповређивања, у којима је учествовало 13 лица
- 1 проналазака недозвољених предмета, у којима је учествовало 6 лица

У Заводу се води посебна књига дневних догађаја у коју се уписују сви референтни догађаји у току дана (доласци на издржавање казне, отпусти, бекства, и сл.) коју води Служба за обезбеђење.

У Заводу се води посебна књига – евиденција ванредних догађаја (инцидената), води је Служба за обезбеђење, у коју се уносе подаци о разним инцидентима као што су туче, самоповређивања, недолична понашања, вербални сукоби и све друго што би могло бити основ за покретање дисциплинског поступка.

Службена лица су навела да Служба за обезбеђење одмах усмено (телефонским путем), а потом и писменим путем доставља управнику Завода информацију о сваком ванредном догађају (инциденту), а која се без одлагања прослеђује и оперативном центру Управе.

2.3.2.2. МЕРЕ СИГУРНОСТИ

2.3.2.2.1. Претреси (прегледи) лица, просторија и пакета

Затечена лица лишена слободе су навела да су задовољна начином на који се обављају њихови телесни прегледи и нису се жалила на поступање службених лица приликом претреса просторија у којима су смештени.

Пакети се прегледају у присуству лица лишених слободе. Проблем приликом прегледа пакета, како су изјавили осуђени, настаје код отварања – цепања паковања одређене врсте намирница, јер се због тога оне брже кваре. Других примедби осуђених на остваривање права на пријем пакета није било.

2.3.2.2.2. Видео надзор

³³ Препорука Заштитника грађана, 12-1485/09 од 18.12.2009. године

Током обиласка Завода уочено је да је исти недовољно покривен видео надзором. Камере су постављене само у ходницима и око самог објекта. Површина просторије за посете није покривена камерама.

На улазу у Завод је видно истакнуто писано обавештење да је објект под видео надзором. Видео надзор са постојећих камера у појединим смештајним капацитетима обавља се на монитору у канцеларији дежурне страже.

Постојање развијеног система видео надзора, који подразумева покривеност веће површине Завода системом видео камера, уз обезбеђење текућег мониторинга и архивирања забележеног/снимљеног материјала (у трајању не краћем од 30 дана), утицало би на повећање безбедности у Заводу и превенцију незаконитог или неправилног поступања, уједно би омогућило ефикасну накнадну истрагу ванредних догађаја.

УТВРЂЕНО

Окружни затвор у Панчеву није довољно покривен системом видео надзора.

СТАНДАРДИ

У контексту превенције и истраге случајева неадекватног поступања, потребно је обратити пажњу на бољу покривеност системима видео надзора, скупа са обезбеђењем снимака и одговарајућом политиком архивирања забележеног/снимљеног материјала.³⁴

³⁴ Извештај Европског комитета за спречавање мучења о посети Србији 2011. године, тачка 37

2.3.2.2.3. Аларм за позивање страже

Током обиласка Завода, уочено је да дугмад аларма за позивање страже не постоје. Службена лица су навела да лица лишена слободе лупају на врата или дозивају дежурног стражара уколико им је потребна помоћ. Истакли су и да су канцеларије дежурних службених лица тако распоређене да не постоји могућност да не чују дозивање или лупање, као и да се одмах одазивају на позив лица лишених слободе.

УТВРЂЕНО

У Окружном затвору у Панчеву у просторијама за смештај лица лишених слободе не постоје дугмад аларма за позивање страже.

СТАНДАРДИ

Постојање система аларма за узбуђивање – позивање страже у случају инцидентних ситуација утицало би на повећање безбедности у Заводу и превенцију међуосуђеничког насиља.

У свим објектима у којима затвореници живе, раде или се окупљају мора да постоји систем аларма који омогућује затвореницима да одмах позову особље.³⁵

Ћелије су често предалеко од канцеларија или радних места чувара, нису опремљене никаквим средствима система позивања који би омогућио притвореним особама да привуку њихову пажњу, па под таквим условима постоји велики ризик од различитих инцидентата (насиље међу притвореницима, покушаји самоубиства, пожари..) на које се не би правовремено одговорило.³⁶

2.3.2.3. Мере принуде

У писаном извештају Завода (претходни упитник) наведено је да су током 2012. године према 10 лица примењене мере принуде, и то:

- према 8 лица: употреба физичке снаге
- према 1 лица: издавање
- према 9 лица: употреба гумене палице

У Заводу се води посебна књига – евиденција примене мера принуде, коју води Служба за обезбеђење, у коју се уносе подаци о имену и презимену лица лишеног слободе, датум примене мере, статус лица лишеног слободе, име службеног лица које је применило меру, врста и начин употребе мере, разлог за примену мере принуде, оцена оправданости мере, подаци о извештају поступајућем судији, да ли је уложена жалба, потпис здравственог радника.

Увидом у књигу евиденција мера принуде уочено је да се највише користе физичка снага, гумена палица и издавање.

³⁵ Препорука Комитета министара државама чланицама Савета Европе у вези са европским затворским правилима Рес (2006) 2, тачка 18.2.

³⁶ Стандарди Европског комитета за спречавање мучења (2002)1/15- Rev. 2010, тачка 48. ст. 2.

Ред. број	Мат. број	Датум	Презиме и име	Статус притв./осуђен	Приноду примено	Врста принуде	Начин употребе	Разлог употребе принуде	Оправданост	Извештај поступајућем судији	Примедба (подаци о исходу жалбе)	Извештај оп. центру	Потпис здрав. радника	НАПОМЕНЕ
1.	120326	09.12.2012	ПРЕДМЕТНО ЛИЦЕ НЕМАО КИМ И АЛЕКСАНДР	притв.	БОРИС ШИТУК ЧЛАЗ	ФИЗИЧКА СИЛА И ПУЛИСА	ПО ЛЕЖИМА И ДЕБЕЛИМ МЕСИ	РАСПУШТАЊЕ И АКТИВНА ОТПОР	ДА	ДА		ДА		ДО БЕЖИМ О ТИПОВИ лекар специјалиста
2	120426	09.12.2012	РЕАУТ ВУЧКО	притв.	ПАВЛОВИЧ БОРИС СЕВЕРИЧЕВИЧ МИЛОВ	ФИЗИЧКА СИЛА И ПУЛИСА	ПО ЛЕЖИМА И ДЕБЕЛИМ МЕСИ	НАПРЕДНА АКТИВНА ОТПОР	ДА	ДА		ДА		ДО БЕЖИМ О ТИПОВИ лекар специјалиста
3	09.12.2012	09.12.2012	СТОЈАНОВИЧ МИЛОШ	осуђен	КАРЕТАНОВИЧ МАРКО КОВАЧЕВИЧ АЛЕКСАНДР	ФИЗИЧКА СИЛА И ПУЛИСА	ДЕБЕЛО МЕСО И ЛЕЖИ	РАСПУШТАЊЕ И АКТИВНА ОТПОР	ДА	ДА		ДА		ДО БЕЖИМ О ТИПОВИ лекар специјалиста
4.	09.12.2012	09.12.2012	БУХАЕР ВАРКО	осуђен	ВУСТИЧ САНША НАКЦИОНАЛ ПРЕДРА	ФИЗИЧКА СИЛА И ПУЛИСА	ДЕБЕЛО МЕСО И ЛЕЖИ	СПРЕЖАВАЊЕ БЕЖИМ О АКТИВНА ОТПОР	ДА	ДА		ДА		ДО БЕЖИМ О ТИПОВИ лекар специјалиста
5	14.10.2012	09.12.2012	БУХАЕР ВАРКО ТАБИЧ САНША	осуђен	СТАНАКОВИЧ МИЛОШ КАЛЕТАНОВИЧ МАРКО ПУЛИСА И ПОТКОВИЧ С	ФИЗИЧКА СИЛА И ПУЛИСА	ДЕБЕЛО МЕСО И ЛЕЖИ	СПРЕЖАВАЊЕ И АКТИВНА ОТПОР	ДА	ДА		ДА		ДО БЕЖИМ О ТИПОВИ лекар специјалиста
ЗАКЛУЧНО							СА	РЕДНИМ	БР 5					

Током обиласка Завода, нису примећени припадници Службе за обезбеђење који су носили гумене палице.

Извршен је увид у писмени извештај Службе за обезбеђење о примени мере принуде према Д.С. Мера је примењена 09. децембра 2012. године око 07,00 часова, а у питању је употреба физичке снаге и гумене палице (чл. 129. ст. 1. ЗИКС-а) из разлога што је осуђени физички напао друго лице и нанео му телесне повреде (чл. 128. ст. 1. тач. 2. и 3. ЗИКС-а).

Увидом у постојећу документацију у напред наведеном предмету, из постојећих извештаја лекара је утврђено да је први лекарски преглед лица према ком је примењена мера принуде обављен 09. децембра 2012. године у 10,00 сати, односно по протеклу 3 сата од примене мере принуде, да је следећи преглед обављен истог дана у 22 часова, те да је трећи преглед обављен дана 10. децембра 2012. године у 09,00 часова.

2.3.2.4. Посебне мере

У писаном извештају Завода (претходни упитник) наведено је да су током 2012. године према 27 осуђених изречене посебне мере, и то:

- према 14 лица : смештај под појачан надзор
- према 1 лицу : усамљење
- према 12 лица : тестирање на заразне болести или психоактивне супстанце

У Заводу се води књига – евиденција посебне мере усамљења. Књигу води Служба за опште послове, у коју се уносе следећи подаци: име, презиме и матични број; датум примене мере и разлог за примену мере.

Такође, у Заводу се води књига – евиденција посебне мере тестирање на заразне болести или психоактивне супстанце. Књигу води Служба за опште послове, у коју се уносе следећи подаци: име, презиме и матични број; датум и час узимања узорка; врста теста којим је вршено тестирање; резултат теста; потпис лекара и име и презиме овлашћених лица која су присуствовала узимању узорка или тестирању.

Ред. број	Мат. број	ПРЕЗИМЕ, (очево име) И ИМЕ	Датум и час узимања узорка	Врста теста којим је вршено тестирање	Резултат тестирања	Потпис лекара	Овлашћена лица која су присуствовала узимању узорка или тестирању	напомена
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.		Ђотаров (Саво) Небојша	14.01.13.	DOA микотиглат	POZITIVAN NA MOP (NAVODI DA JE UZEО SAFETIN)	Др ЗОРАН ЂУРЂЕВИЋ Доктор Медицинске	Др Зоран Ђурић Доктор Медицинске	
2.		Ђурковић Јован	16.01.13.	DOA микотиглат	Негативан	Др ЗОРАН ЂУРЂЕВИЋ Доктор Медицинске	Др Зоран Ђурић Доктор Медицинске	
3.		Ђобресов Јован	16.01.13.	DOA микотиглат	Негативан	Др ЗОРАН ЂУРЂЕВИЋ Доктор Медицинске	Др Зоран Ђурић Доктор Медицинске	
4.		Љилић Џејко	25.1.13.	MULTI DRUG TEST	Позитиван на BENZODIAZEPINE	Др ЗОРАН ЂУРЂЕВИЋ Доктор Медицинске	Др Зоран Ђурић Доктор Медицинске	
5.		Љилић Милош	25.1.13.	MULTI DRUG TEST	Позитиван на BENZODIAZEPINE	Др ЗОРАН ЂУРЂЕВИЋ Доктор Медицинске	Др Зоран Ђурић Доктор Медицинске	

2.3.2.4.1. Смештај у посебно осигурану просторију

У Заводу не постоји посебно осигурана просторија за извршење посебне мере смештања у посебно осигурану просторију без опасних ствари, те сходно томе управник не наређује наведену меру.

2.3.2.4.2. Смештај под појачани надзор

У писаном извештају Завода (претходни упитник) наведено је да је у 2012. години 14 лица било смештено под посебном мером појачани надзор, те да је ову посебну меру могуће спровести само у згради посебног одељења у Вршцу, јер у Окружном затвору у Панчеву нема услова за спровођење исте.

2.3.2.4.3. Усамљење

У писаном извештају Завода (претходни упитник) наведено је да је током 2012. године према једном лицу наређена и извршена посебна мера усамљења. У моменту посете није било лица смештених у усамљењу.

2.3.2.5. Дисциплинске мере

У писаном извештају Завода (претходни упитник) наведено је да је током 2012. године:

- према 17 лица: упућивање у самицу 6 и условно одложено упућивање у самицу 11
- према 14 лица: одузимање додељених посебних права, и то условно одложено
- према 6 лица: одузимање додељених права
- према 2 лица: ограничење или забрана примања пакета
- према 7 лица: укор

Службена лица наводе да се у дисциплинским поступцима правна помоћ омогућује лицима према којима се води поступак увек, односно у позиву за дисциплинску расправу је истакнуто да осуђени има право на правну помоћ.

Дисциплинска комисија се састоји од три члана и три заменика члана именована актом директора Управе.

У Заводу се води посебна књига – евиденција дисциплинских поступака, коју води Служба за опште послове. У њу се уносе име и презиме осуђеног, матични број, датум подношења дисциплинске пријаве, датум извршења и опис дисциплинског преступа, потпис лица које изриче меру, врста и висина казне, датум изрицања казне, почетак и истек казне-мере, мишљење лекара и напомена.

2.3.2.5.1. Дисциплинска мера упућивања у самицу

У писаном извештају Завода (претходни упитник) наведено је да је према 17 осуђених изречена дисциплинска мера упућивања у самицу, тј. 6 лица је упућено у самицу, док је према 11 лица одређено условно упућивање у самицу.

У моменту посете није било осуђених на извршењу дисциплинске мере упућивања у самицу.

Просторије које су намењене извршењу дисциплинске мере упућивања у самицу налазе се у приземљу зграде. Оброци се сервирају у просторији за извршење мере.

Тим је обишао једну од просторија за извршење дисциплинске мере самице. У њој се налази један лежај, који има стар и оштећен душек, јастук и ћебе. Постојећина је прљава. У просторији се још налази и један сто који је поред кревета. Спољни прозори не постоје, већ се прозори налазе у ходнику испред самице, што онемогућује непосредан доток свежег ваздуха као и доток природне светлости.

Вештачко осветљење постоји, чини га једна сијалица на плафону, јачина светла омогућује читање и рад без сметњи за вид. Просторија делује неодржавано, под је од линолеума, влага је приметна. Радијатор је унутар просторије. Мокри чвор у просторији постоји. Састоји се од чувавца, славине и лавабоа, без туша, у лошем је стању и хигијена је лоша.

УТВРЂЕНО

Просторије за извршење дисциплинске мере упућивања у самицу не испуњавају прописане услове.

СТАНДАРДИ

Просторија у којој се извршава дисциплинска мера упућивања у самицу мора имати најмање четири квадратна метра и десет кубних метара простора. Просторија мора бити прозрачна, осветљена дневним и вештачким осветљењем, загрејана у складу са климатским условима, опремљена креветом и постељином, столом и столицом.³⁷

У контексту превенције и истраге случајева неадекватног поступања, потребно је обратити пажњу на бољу покривеност системима видео надзора, скупа са обезбеђењем снимака и одговарајућом политиком архивирања забележеног/снимљеног материјала.³⁸

У свим просторијама које су покривене камерама потребно је да се видно истакне обавештење да је просторија под видео надзором.

У свим објектима у којима затвореници живе, раде или се окупљају мора да постоји систем аларма који омогућује затвореницима да одмах позову особље.³⁹

Пелије су често предалеко од канцеларија или радних места чувара, те постојање само аларма у виду светлосног сигнала за позивање страже, који би омогућио осуђеним особама да привуку њихову пажњу, може бити недовољно јер радници службе обезбеђења често врше обилазак Завода и самим тим не налазе се све време у својим канцеларијама и просторијама.⁴⁰

У Служби за опште послове извршен је увид у предмет бр. М-15/2013 осуђеног лица Б.Д, који је након окончања поступка упућен на извршење дисциплинске мере упућивања у самицу. Трајање мере је било 5 дана, током целог дана и ноћи, због тежег дисциплинског преступа – недолично увредљиво понашање према запосленом лицу (ЗИКС, чл. 145 тачка 20 а). Уочено је да записник о току поступка постоји, осуђени је саслушан, изведени су следећи докази: изјава, пријава, извештај лекара, изјава

³⁷ Закон о извршењу кривичних санкција, члан 152., став 1.

³⁸ Извештај Европског комитета за спречавање мучења о посети Србији 2011. године, тачка 37.

³⁹ Препорука Комитета министара државама чланицама Савета Европе у вези са европским затворским правилима Рес (2006) 2, тачка 18.2.

⁴⁰ Стандарди Европског комитета за спречавање мучења (2002)1/15- Rev. 2010, тачка 48. ст. 2.

службеног лица. Није евидентирано да је у току дисциплинског поступка осуђеном пружена правна помоћ од стране дипл. правника Завода. Донето решење садржи образложење и наведени су разлози за упућивање осуђеног у самицу. Правна поука је у решењу унета, а жалба на решење није изјављена.

Лекарски преглед пре извршења мере је обављен и евидентиран, након чега је лекар дао позитивно мишљење о упућивању на извршење мере упућивања у самицу. Лекарске контроле здравственог стања осуђеног током извршења мере упућивања у самицу нису евидентирани.

УТВРЂЕНО Лекарске контроле здравственог стања осуђеног током извршења мере упућивања у самицу нису евидентирани.
РАЗЛОЗИ <i>Током извршења дисциплинске мере упућивања у самицу обавезна је лекарска контрола осуђеног најмање једном у току дана, а управник завода и васпитач су обавезни да га посете најмање једном у току седам дана.</i> <i>Налази и запажања лекара и других овлашћених лица уносе се у књигу извршења дисциплинске мере упућивања у самицу.⁴¹</i>
ПРЕПОРУКА Лекар ће контролисати здравствено стање осуђеног који се налази на извршењу дисциплинске мере упућивања у самицу најмање једном у току дана, а своје налазе и запажања бележиће у књигу извршења дисциплинске мере упућивања у самицу.

2.3.3. ПРЕМЕШТАЈИ, ПРЕКИДИ, ОТПУШТАЊА

2.3.3.1. Премештај

У 2012. години 27 осуђених је премештено у други Завод.

2.3.3.2. Прекид извршења казне

У 2012. години 2 осуђених је прекинуло извршење казне затвора.

2.3.3.3. Превремено отпуштање

У 2012. години није било превременог отпуштања осуђених лица из Завода.

2.3.4. Контрола над радом Завода

Увидом у књигу обилазака притвореника од стране суда, установљено је да председник Вишег суда у Панчеву, односно судија кога он одреди, обилази притворенике у просеку 3 пута годишње.

Одељење за надзор Управе за извршење кривичних санкција је последњи надзор над радом Завода обавило 02. априла 2013. године, о чему је сачињен извештај.

Комисија Народне скупштине за контролу извршења кривичних санкција још није обавила посету Заводу.

⁴¹ Закон о извршењу кривичних санкција, члан 153.

2.4. ТРЕТМАН И ПОЛОЖАЈ ЛИЦА ЛИШЕНИХ СЛОБОДЕ

2.4.1 Третман осуђених

2.4.1.1. Организација

У ОЗ Панчево постоји Служба за третман као посебна организациона јединица. Све послове третмана осуђених и прекршајно кажњених лица обавља 5 стручних лица - социјални радник, психолог, 2 специјална педагога, и један педагог у Одељењу у Вршцу који је ангажован и на повереничким пословима. Васпитни рад се углавном своди на индивидуални, а остали облици васпитно-корективног деловања се не спроводе. Тренутно је број осуђених у Заводу смањен услед амнестије, тако да тренутан број осуђеничке популације није посебна препрека за рад васпитног особља. Васпитачи наводе да нема потребе за ангажовањем више васпитног особља на пословима третмана.

2.4.1.2. Пријем

Приликом пријема на извршење казне осуђени се упућују у пријемну собу у којој се према наводима васпитача задржавају кратко – у просеку око 7 дана. Стручна лица на пријему обављају све неопходне послове који се тичу упознавања са осуђеним: лекар проверава здравствено стање лица; начелник Службе за обезбеђења упознаје осуђеног са прописима, процедурама подношења поднесака, жалби и притужби у вези са остваривањем његових права током извршења казне; васпитач прикупља и упознаје се са документацијом о осуђеном, обавља потребне разговоре са истим и утврђује чињенице од значаја за процену ризика, потенцијала и потреба осуђеног неопходних за утврђивање програма поступања, који се даље подноси и предлаже управнику Завода.

На предлог Стручног тим (педагог, психолог, социјални радник, лекар и начелник Службе за обезбеђење), управник Завода доноси одлуку о програму поступања и разврставању осуђеног у одељење и групу.

У пријемној соби се према наводима васпитача, осуђени пре разврставања упознаје са програмом поступања који потврђује својим потписом. Прегледом – увидом у досије осуђених тим НППМ се уверио у постојање ових чињеница.

2.4.1.3. Утврђивање програма поступања – разврставање

Васпитачи наводе да се програм поступања и одлука о разврставању утврђује и доноси на основу поштовања свих неопходних критеријума и процедура предвиђених Директивом Управе за извршење кривичних санкција, односно на основу одговарајуће процене ризика, потенцијала и потреба осуђених за применом одговарајућег програма поступања.

Увидом у документацију утврђено је да постоје попуњени упитници за осуђене до 3 године затвора, одлуке управника о програму третмана и одлука о разврставању, као и сам потпис осуђеног на основу кога се види да је упознат са програмом поступања.

2.4.1.4. Остваривање програма поступања – третмана осуђених

Према наводима васпитача, рад са осуђенима одвија се преко планираних и непланираних индивидуалних разговора. Планирани разговори обављају се на сваких месец до месец и по дана, а учесталост ових разговора зависи од тога да ли је програмом поступања предвиђен интензиван, сталан или повремен разговор са осуђеним.

Обављање непланираних разговора и контаката васпитача са осуђенима углавном зависи од иницијативе осуђених или неког ванредног догађаја у Заводу (туче, проналазак недозвољених предмета, проузроковање материјалне штете) који захтева додатну потребу за васпитним утицајем на понашање осуђеног и поштовање правила кућног реда у установи.

Увидом у евиденцију о обављеним разговорима са осуђеним лицима утврђено је да се разговори обављају у складу са утврђеним програмом поступања. У евиденцију се уносе следећи подаци: врста обављеног разговора, време и датум када је обављен и тема разговора. Међутим, увидом у досијее осуђених констатовано је да не постоје белешке о обављеним разговорима, док осуђена лица са којима је обављен разговор наводе да се рад васпитача своди на индивидуалне разговоре и то само по њиховој иницијативи. Када су у питању групне форме васпитно-корективног деловања, оне се у Заводу не упражњавају.

УТВРЂЕНО

У ОЗ Панчево у досијеима осуђених не постоје белешке о садржају обављених разговора, нити о праћењу других третманских активности, а одређени број осуђених је изразио незадовољство у вези са спровођењем васпитно – корективног рада. Групне форме васпитно-корективног рада не постоје.

РАЗЛОЗИ

Сврха извршења казне затвора је да осуђени током извршења казне, применом одговарајућих програма поступања, усвоји друштвено прихватљиве вредности у циљу лакшег укључивања у услове живота после извршења казне како убудуће не би чинио кривична дела.⁴²

Са осуђеним се поступа на начин који у највећој мери одговара његовој личности и остваривању програма поступања.⁴³

Третман према осуђеном лицу је примена свих предвиђених активности - планираних метода, техника и поступака којима се остварује сврха кажњавања осуђеног.⁴⁴

Третман се спроводи кроз програм поступања, разврставање, накнадно разврставање и припрему за отпуст.⁴⁵

Програм поступања садржи: процењене капацитете, мотивацију за промену криминалног понашања и квантификовану процену ризика осуђеног; групу и одељење у које је осуђени разврстан и његов смештај; ефикасне поступке и активности према осуђеном сагласно утврђеним потребама; индивидуалне циљеве осуђеног у одређеном периоду, чијим остваривањем ће се обезбедити повећање капацитета, успешна адаптација и смањење ризика од вршења кривичних дела; задатке особља у реализацији програма.⁴⁶

Програм поступања је индивидуално прилагођавање третмана према осуђеном лицу у зависности од процене ризика, капацитета осуђеног и његових потреба.⁴⁷

⁴² Закон о извршењу кривичних санкција, члан 31.

⁴³ Закон о извршењу кривичних санкција, члан 32. став 1.

⁴⁴ Правилник о третману програму поступању, разврставању и накнадном разврставању осуђених лица, члан 2.

⁴⁵ Правилник о третману програму поступању, разврставању и накнадном разврставању осуђених лица, члан 6.

⁴⁶ Правилник о третману програму поступању, разврставању и накнадном разврставању осуђених лица, члан 13.

⁴⁷ Правилник о третману програму поступању, разврставању и накнадном разврставању осуђених лица, члан 3.

Садржај досијеа осуђеног треба да садржи сву расположиву релеванту документацију значајну за одређивање и спровођење третмана током извршење казне, између осталог и листу праћења индивидуалних и групних активности у третману.⁴⁸

Служба за третман примењује методе и поступке којима се на осуђене утиче да убудуће не чине кривична дела.⁴⁹

ПРЕПОРУКА

У ОЗ Панчево је потребно интензивирати индивидуалне форме васпитно - корективног рада, а у складу са утврђеним потребама и одређеним индивидуалним циљевима.

После сваког разговора потребно је сачинити белешку о садржини обављеног разговора као и о спровођењу других третманских активности утврђених индивидуалним програмом поступања и приложити их у досије осуђеног.

ОЗ Панчево ће увести и групни васпитни рад у третманске активности осуђених.

2.4.1.5. Додељивање и укидање посебних права осуђених

Према наводима васпитача, осуђеним лицима се током извршења казне затвора посебна права додељују на основу мишљења стручног тима и у оквиру преиспитивања програма поступања. Уколико се осуђени налази у В васпитној групи, овај процес се врши на свака три месеца и испуњења услова за преиспитивање програма поступања.

Осуђенима који се налазе у А или Б васпитној групи посебна права додељују се 30 дана од разврставања. Приликом додељивања посебних права води се рачуна о владању и залагању осуђеног у остваривању програма поступања и реализацији индивидуалних циљева.

Одлуку о додељивању, али и укидању – одузимању неких од додељених посебних права доноси управник Завода на основу образложеног предлога стручног тима.

Осуђени из затвореног одељења, са којим је обављен разговор тврди да није информисан о начину и условима за додељивање посебних права.

УТВРЂЕНО

У ОЗ Панчево осуђени из затвореног одељења нису информисани о начину и условима за додељивање посебних права.

РАЗЛОЗИ

Осуђени се са програмом поступања упознаје у пријемном одељењу.⁵⁰

Одлука о програму поступања се доставља осуђеном⁵¹.

Запослени на пословима третмана - васпитач упознаје осуђеног са изменама програма поступања⁵².

Службеник третман осуђеног упознај са Правилником о третману, програму поступања, разврставању и накнадном разврставању осуђених лица, посебно о начину испитивања

⁴⁸ Директива о начину рада службеника у Заводима одељак 1.1. тачка 5. став 9.

⁴⁹ Закон о извршењу кривичних санкција, члан 19.

⁵⁰ Правилник о третману програму поступању, разврставању и накнадном разврставању осуђених лица, члан 12. став 3.

⁵¹ Правилник о третману програму поступању, разврставању и накнадном разврставању осуђених лица, члан 14. став 3.

⁵² Правилник о третману програму поступању, разврставању и накнадном разврставању осуђених лица, члан 15. став 4.

личности, критеријумима за разврставање и утврђивање програма поступања, као и условима добијања и коришћења посебних права.⁵³

ПРЕПОРУКА

У ОЗ Панчево васпитачи ће осуђене из затвореног одељења благовремено и потпуно информисати о начину и условима за додељивање посебних права.

2.4.1.6. Измена програма поступања - накнадно разврставање

Васпитачи су навели да се програм поступања преиспитује на свака 3 месеца и да подразумева претходну процену понашања осуђеног и степен његове сарадње у реализацији програма поступања.

Измена програма поступања подразумева пре свега промену групе и одељења, али према наводима васпитача и промену у радном ангажовању, смештају или другим посебним поступцима.

Иницијативу за изменом програма поступања покреће васпитач и тражи мишљење осталих чланова тима, односно начелника Службе за обезбеђење, начелника за обуку и упошљавање, социјалног радника и психолога. Сваке среде одржава се стручни колегијум на коме се дискутује, одлучује да ли су испуњени услови за измену програма и доноси предлог који се прослеђује управнику који доноси одлуку о измени програма поступања.

На основу изјава васпитача нисмо дошли до података колико пута у току прошле године је покренуто и извршено измена програма поступања.

Према наводима осуђеног са којим је обављен разговор, исти је у новембру 2012. године разврстан у затворено одељење, наводи да није упознат када ће се вршити наредно преиспитивање његовог програма поступања, на који начин се стичу услови за преиспитивање програма, као и о разлозима који нису довели до измене програма поступања у његовом случају.

УТВРЂЕНО

У ОЗ Панчево осуђени нису информисани о начину и условима за преиспитивања програма поступања.

Осуђени од васпитача углавном не добијају информације о току поступка поводом преиспитивања њиховог програма поступања, нити о разлозима непостојања промена у том погледу.

РАЗЛОЗИ

Службеник третмана осуђеног упознаје са Правилником о третману, програму поступања, разврставању и накнадном разврставању осуђених лица, посебно о начину испитивања личности, критеријуми за разврставање и утврђивање програма поступања, као и о условима добијања и коришћења посебних права⁵⁴

Програм поступања се мења у складу са проценом понашања осуђеног, степеном његове сарадње у реализацији програма, постигнутим резултатима и околностима које могу настати током извршења казне. Запослени на пословима третмана - васпитач покреће иницијативу за измену програма поступања и доставља је стручном тиму завода. Управник завода, на предлог стручног тима, мења програм поступања. Осуђеног са изменама програма поступања упознаје запослени на пословима третмана – васпитач.⁵⁵

Осуђени треба да има сазнања о релевантним активностима које се тичу програма поступања према њему.

⁵³ Директива о начину рада службеник третман у Заводима одељак 1.2. тачка 5.

⁵⁴ Директива о начину рада службеник третман у Заводима одељак 1.2. тачка 5.

⁵⁵ Правилник о третману програму поступању, разврставању и накнадном разврставању осуђених лица, члан 15.

Утврдиће се поступци којима се успоставља редовно преиспитивање појединачних програма издржавања казне затвореника након разматрања одговарајућих извештаја, свеобухватних консултација између одговарајућих служби и затвореника на које се то односи, у мери у којој је то изводљиво. Ови извештаји укључују увек и извештаје од особља непосредно задуженог за одређеног затвореника.⁵⁶

Нетранспарентност и недостатак информација у систему разврставања и накнадног разврставања, како при пријему тако и током издржавања казне затвора, је недопустива. Разврставање и накнадно разврставање осуђених представља суштински корак ка имплементацији појединачних програма поступања током издржавања казне затвора⁵⁷.

ПРЕПОРУКА

У ОЗ Панчево васпитачи ће све осуђене благовремено и потпуно информисати о начину и условима за преиспитивање програма поступања.

У ОЗ Панчево васпитачи ће благовремено информисати осуђене о току поступка поводом преиспитивања њиховог програма поступања, као и о разлозима непостојања промена у том погледу.

2.4.1.7. Социјална подршка

Социјална подршка и помоћ казнене установе осуђеном подразумева предузимање активности којима ће се омогућити сарадња са органима социјалног старања у решавању финансијских и других проблема осуђених, који су настали као последица боравка осуђеног у затвору или који су постојали и пре доласка на извршење казне.

Према наводима васпитача, сарадња са органима социјалног старања је недовољна. Када је осуђеном лицу потребна новчана социјална помоћ током извршења казне, исти шаље захтев за остваривања овог права центру за социјални рад. Међутим, према наводима васпитача ретко када су испуњени услови за признавање права осуђеног на новчану социјалну помоћ током извршења казне.

Према наводима васпитача, по доласку на извршење казне не врши се обавештавање надлежних органа старатељства о смештању у Завод осуђеног који има малолетну децу или трећа лица о којима се искључиво стара.

УТВРЂЕНО

Сардња ОЗ Панчево са надлежним органима старатељства није системска и није задовољавајућа.

У ОЗ Панчево не посвећује се довољно пажње на плану социјалне подршке осуђенима током њиховом боравка у Заводу.

⁵⁶ Препорука Комитета министара државама чланицама Савета Европе у вези са европским затворским правилима Рес (2006) 2, тачка 104.2 и 104.3

⁵⁷ Извештај Европског комитета за спречавање мучења о посети Србији 2011. године

РАЗЛОЗИ

Ако осуђени има малолетну децу или лице о коме се искључиво стара, завод о томе извештава надлежни орган старатељства⁵⁸.

Завод ће се у свом поступању руководити најбољим инитересима детета осуђеног који се налази на издржавању казне затвора.

Програм поступања садржи између осталог и начин сарадње са спољним институцијама и организацијама у реализацији програма поступања и начин сарадње са породицом или другим блиским лицима⁵⁹.

Дужности запослених су шире од оних које се траже од обичних чувара и подразумевају и активности којима се омогућава реинтеграција затвореника у друштво након издржане казне, а кроз програм заштите и помоћи⁶⁰.

ПРЕПОРУКА

ОЗ Панчево ће уредно обавештавати:

- надлежне органе старатељства о смештању у Завод осуђених који имају малолетну децу, да би у сарадњи са тим органима, а у складу са својом надлежношћу, омогућили остваривање најбољих интереса детета чији отац се налази на издржавању казне затвора у Заводу.

- надлежне органе старатељства о смештању у Завод осуђених који се искључиво старају о трећим лицима.

- осуђене о свим информацијама прибављеним у контактима са надлежним органима старатељства поводом њихове малолетне деце, односно поводом лица о којима се они искључиво старају.

ОЗ Панчево, у складу са својим обавезама и могућностима, већу пажњу посветиће активностима на плану социјалне подршке и помоћи осуђенима током њиховог боравка у затвору.

2.4.1.8. Припрема за отпуст

Питање припреме за отпуст и постпенална помоћ, према наводима васпитача, предвиђена је програмом поступања и почиње како је предвиђено новом Директивом - за казне затвора до 6 месеци припрема за отпуст почиње одмах после разврставања, а код дужих казни са припремом се почиње током спровођења програма поступања, а најкасније шест месеци пре истека казне.

На питање, шта конкретно подразумева програм припреме за отпуст наводи се да се она састоји од обавештавања надлежног центра за социјални рад о пружању једнократне новчане помоћи по захтеву осуђеног лица и обавештења полиције у месту пребивалишта односно последњег боравишта осуђеног лица.

Према наводима васпитача не остварије се сарадња, помоћ и подршка осуђеном након отпуштања са извршења казне са организационом јединицом у саставу Управе за третман и алтернативне санкције. Увидом у документацију није утврђена обавеза постојања програма за пружање помоћи осуђеном након отпуста.

⁵⁸ Закон о извршењу кривичних санкција, члан 61. став. 2.

⁵⁹ Правилник о третману програму поступању, разврставању и накнадном разврставању осуђених лица, члан 13. став 1.

⁶⁰ Препорука Комитета министара државама чланицама Савета Европе у вези са европским затворским правилима Rec (2006) 2, тачка 72.3.

УТВРЂЕНО

У ОЗ Панчево у оквиру програма поступања није утврђена обавеза постојања програма за пружање помоћи и подршке спољних институција и организација осуђенима након отпуста.

РАЗЛОЗИ

Програм поступања садржи и начин сарадње са спољним институцијама и организацијама у реализацији програма поступања и начин сарадње са породицом или другим блиским лицима.⁶¹

Ближи пропис о припреми за отпуштање и помоћ након отпуштања доноси министар надлежан за правосудје.⁶²

Треба подстицати сарадњу са спољашњим службама социјалне заштите и колико год је могуће учешће цивилног друштва у животу у затвору.⁶³

Завод је дужан да пре отпуштања осуђеног са извршења казне затвора, у оквиру програма поступања, утврди програм пружања помоћи након отпуштања.

У остваривању пружања помоћи завод сарађује са организационом јединицом у саставу Управе надлежном за третман и алтернативне санкције, органом старатељства надлежним према месту последњег пребивалишта, односно уколико осуђени није имао пребивалиште, према месту последњег боравања осуђеног пре упућивања на извршење казне затвора, полицијом или одговарајућом организацијом или удружењем.⁶⁴

Завод је дужан да пре отпуштања осуђеног о томе обавести полицију у месту пребивалишта, односно боравања, као и суд који је изрекао казну затвора.⁶⁵

Затвореницима се на време обезбеђује помоћ пре отпуштања кроз различите поступке и посебне програме који омогућавају прелаз са живота у затвору у начин живота у заједници који је у складу са законима. Овај циљ се може постићи преко пред-отпусног програма у затвору или делимичним или условним отпустом под надзором у комбинацији са делотворном друштвеном подршком. Затворске власти блиско сарађују са службама и институцијама које врше надзор и пружају помоћ отпуштеним затвореницима у циљу омогућавања свим затвореницима да поново нађу своје место у заједници, посебно у односу на породични живот и запослење. Службеницима наведених социјалних служби и организација допустиће се сав потребан приступ затвору и затвореницима, са циљем да им се омогући да помогну у припремама за отпуштање и планирању програма збрињавања након отпуста.⁶⁶

ПРЕПОРУКА

ОЗ Панчево ће у складу са потребама осуђених приступити изради програма помоћи и подршке након отпуста. Ту се пре свега мисли на обавезу информисања спољних институција и позивања на сарадњу.

⁶¹ Правилник о третману програму поступању, разврставању и накнадном разврставању осуђених лица, члан 13. став 1.

⁶² Закон о извршењу кривичних санкција, члан 174.

⁶³ Препорука Комитета министара државама чланицама Савета Европе у вези са европским затворским правилима Рес (2006) 2, тачка 7.

⁶⁴ Закон о извршењу кривичних санкција, члан 174., став 1., Правилник о кућном реду казнено-поправних завода и окружних затвора, члан 84.

⁶⁵ Закон о извршењу кривичних санкција, члан 174., став 3.

⁶⁶ Препорука Комитета министара државама чланицама Савета Европе у вези са европским затворским правилима Рес (2006) 2, тачке, 107.1, 107.3, 107.4 и 107.5.

2.4.2. ОБРАЗОВАЊЕ

Према наводима васпитача образовање осуђених се не омогућује, јер су у питању кратке казне.

2.4.3. РАД

2.4.3.1. Организација

У писаном извештају Завода наведено је да постоји посебна Служба за обуку и упошљавање.

2.4.3.2. Обука

Према наводима васпитача, за обуку осуђених лица су углавном задужена лица која су запослена у Служби за обуку и упошљавање, односно инструктор који је задужен за одређене послове или шеф Одсека за упошљавање.

2.4.3.3. Упошљавање

У Заводу постоје капацитети за упошљавање осуђених лица. Осуђени се упошљавају на затворској економији и то радионици (помоћни радник у пољопривредној механизацији, електричар, бравар) затим радови у сточарству, радови у пољопривредној производњи (сезонски послови у пластеницима), магацину, трепезарији. У Одељењу у Вршцу постоји мања економија.

Што се тиче послова ван Завода осуђени се упошљавају у фирмама са којима Завод има склопљен уговор. То су углавном грађевински послови – рушења објеката, физички послови утовара и истовара, одржавање парка и други послови који су безбедни, а по одобрењу шефа Одсека за упошљавање и управника Завода.

Радно време осуђених ангажованих на пословима сточарства и у пољопривредној производњи износи 7,5 часова дневно, у две смене. Преподне се ради од 7:30 до 13:30, а поподне од 17 – 18:30. Осуђена лица ангажована на пословима у радионици раде до 14 часова преподне, а послеподневни рад се спроводи по потреби. Осуђена лица су ангажована и у време викенда, а радно време викендом износи 4 часа дневно.

Накнада за рад се остварује у складу са одредбом члана 93. Закона о извршењу кривичних санкција и то једном месечно.

На основу увида у евиденцију о присутности на раду, осуђена лица уписана на сталним радним местима месечно остваре до 168 радних сати. Сатница за неквалификовани рад износи 23 динара, док за квалификовани 25 динара.

2.4.3.4. Заштита и повреде на раду

На основу увида у документацију и изјава службених лица, послове заштите на раду обавља инструктор и шеф Одсека за упошљавање, који је задужен и одговоран за безбедност на раду.

2.4.3.5. Дневни, недељни и годишњи одмор

Дневни одмор се остварује у паузама између две смене радног времена и после завршеног радног времена. Недељни, викендом у време између смена и после завршеног радног времена.

Годишњи одмор остварује се у кругу Завода, за осуђене који су у затвореном одељењу, док осуђени који су у полуотвореном одељењу годишњи одмор могу остварити у кругу породице. Посебне просторије за годишњи одмор не постоје.

2.4.4. СЛОБОДНО ВРЕМЕ

2.4.4.1. Време изван затворених просторија

Простор за шетњу на свежем ваздуху постоји.

За осуђене у полуотвореном одељењу који су на смештају у Заводу постоји простор за шетњу са зеленилом. За шетњу на свежем ваздуху у затвореном одељењу Завода користи се унутрашње двориште.

Осуђени у полуотвореном одељењу могу већину времена да проводе ван затворених просторија Завода, док осуђени који се налазе у затвореном одељењу на свежем ваздуху проводе 2 часа дневно.

Притвореници дневно проводе један сат на свежем ваздуху. Шетња се одвија у посебно ограђеном делу дворишту Завода.

2.4.4.2. Физичке активности

Двориште предвиђено за шетњу притвореника нема опрему нити спортске реквизите за вежбање на отвореном. Осуђени смештени у затвореном одељењу могу да се баве физичким активностима само у унутрашњем дворишту Завода предвиђеном за шетњу на свежем ваздуху, када временске прилике то дозвољавају. Осуђени који се налазе у полуотвореном, као и у отвореном одељењу, тј. на заводској економији, према наводима васпитача имају предвиђен простор са спортским реквизитима за бављењем физичким активностима на отвореном. У Заводу не постоји фискултурна сала или теретана за бављењем физичким активностима.

УТВРЂЕНО

У ОЗ Панчево не постоји затворен простор намењен за физичке активности осуђених и притворених лица.

СТАНДАРДИ

Осуђени, коме године и телесне способности то дозвољавају, има право у слободно време на организовану физичку активност, укључујући и право да заједно са другим осуђеницима користе спортске терене, уређаје и опрему.⁶⁷

Завод, у складу са својим могућностима, омогућује бављење телесним вежбањем и спортским активностима и у ту сврху обезбеђује спортске терене, просторије, спортске реквизите и теретану са припадајућом опремом. Активности се организују током целог дана, према програму који је донела служба за третман.⁶⁸

Сваки затвореник треба да има могућност да сваког дана вежба најмање један сат на свежем ваздуху, уколико то дозвољавају временске прилике. Када је време неповољно, затвореницима се обезбеђују други услови за вежбање. Одговарајуће активности чији је циљ развијање физичке спремности и могућност за одговарајућу физичку активност и рекреацију представљају саставни део затворског режима. Затворска управа дужна је да омогући такве активности обезбеђујући одговарајућа средства и опрему. Затворска управа дужна је да обезбеди специјалне активности за оне затворенике којима је то потребно. Могућности за рекреацију, укључујући спорт, игре, културне активности, хобије и друге активности у слободно време, морају бити обезбеђене, а колико год је могуће, затвореницима се мора дозволити да их организују. Затвореницима се дозвољава да се друже за време физичких активности и у циљу учења у рекреативним активностима.⁶⁹

Сви затвореници без изузетка (укључујући оне који су кажњени конфинацијом у ћелији) морају имати могућност да свакодневно вежбају на отвореном. Такође се сматра да објекти

⁶⁷ Закон о извршењу кривичних санкција, члан 68. став 2.

⁶⁸ Правилник о кућном реду казнено-поправних завода и окружних затвора, члан 49.

⁶⁹ Препорука Комитета министара државама чланицама Савета Европе у вези са европским затворским правилима Rec (2006) 2, тачке 27.1, 27.2, 27.3, 27.4, 27.5, 27.6 и 27.7.

за вежбе на отвореном морају бити релативно пространи и, кад год је то могуће, да нуде склониште од неповољних временских прилика.⁷⁰

2.4.4.3. Културне активности

У Заводу не постоји простор за културне активности, а исте се ретко организују и спроводе.

2.4.5. ОБАВЕШТАВАЊЕ

2.4.5.1. Штампа

Службена лица наводе да је организована дистрибуција штампе за осуђена лица која су се претплатила. Лица лишена слободе нису имала притужбе у погледу остваривања права на штампу.

2.4.5.2. Радио и телевизија

Слушање радија и праћење телевизијског програма у Заводу је омогућено. Уочено је присуство телевизијских, радио и оптичких (DVD) уређаја у ТВ сали и у собама лица лишених слободе. Затечена лица лишена слободе нису се жалила на могућност праћења телевизијског и радио програма. Притвореницима је омогућено да гледају телевизију и слушају радио у својим спаваоницама.

2.4.5.3. Библиотека

У Заводу постоји мала библиотека, односно, фонд књига којим се располаже, налази се у Служби за третман, у канцеларији васпитача. Фонд књига износи неколико стотина.

Уочено је да у библиотеци постоје текстови ЗИКС-а и Акта о кућном реду на следећим језицима: енглески, албански, румунски и мађарски. Поред тога, доступан је и водич за осуђена лица у коме се на 4 стране налазе основна упутства за осуђена лица, као и проширена верзија водича за лица лишена слободе. Водич је доступан и на енглеском, албанском и румунском језику, а проширена верзија водича и на мађарском. Правилник о кућном реду казнено-поправних завода и окружних затвора доступан је и на енглеском језику.

Службена лица наводе да је лицима лишеним слободе фонд књига доступан по потреби, односно по захтеву лица лишеног слободе, а то може бити и свакодневно. Лица лишена слободе наводе да не постоје препреке у погледу коришћења постојећег фонда књига у Заводу.

2.4.6. ПОСЕТЕ

2.4.6.1. Посете породице

Посете породице одвијају се у посебно намењеној просторији за посете која се налази у приземљу зграде Завода. У зависности од категорије смештаја, осуђених има право на посете у складу са одредбама Правилника о кућном реду. Доток природне светлости је задовољавајући, а вештачко осветљење је добро. Просторија делује одржавано и чисто. Под је прекривен паркетом.

Затечена лица лишена слободе нису имала примедбе на остваривање права на посете.

Лица у притвору су изнела своје незадовољство дужином посета. Наиме, посете притвореницима се организују петком, и у просеку трају 10-15 минута. Тако кратак период за посете, управа објашњава недостатком места у сали за посете, па је неопходно да се посете скрате како би сви притвореници могли да приме своје посетиоце.

⁷⁰ Стандарди Европског комитета за спречавање мучења (2002) 1 - Rev. 2010, тачка 48

УТВРЂЕНО

Посете притвореницима у ОЗ у Панчеву у просеку трају око 10-15 минута.

РАЗЛОЗИ

По одобрењу истражног судије и под његовим надзором или надзором лица које он одреди, у границама кућног реда, притвореника могу посећивати блиски сродници, а по његовом захтеву – лекар и друга лица. Поједине посете могу се забранити ако би услед тога могла да настане штета за вођење поступка. Против решења истражног судије о забрани појединих посета притвореник може изјавити жалбу која не задржава извршење решења⁷¹.

Посета притворенику траје један час, а по одобрењу органа који води поступак може трајати и дуже⁷².

ПРЕПОРУКА

У ОЗ у Панчеву ће се омогућити да посете притвореницима трају најмање сат времена, као што је прописано важећим прописима.

2.4.6.2. Посете у посебној просторији

У Заводу не постоји посебна просторија за посете брачног друга или другог блиског лица. Лица лишена слободе су изразила незадовољство, јер им није омогућено остваривање права на посете у посебној просторији.

УТВРЂЕНО

У ОЗ Панчево не постоји посебна просторија за посете брачног друга, деце или других блиских лица.

СТАНДАРДИ

Осуђени има право да једном у три месеца борави с брачним другом, децом или другим блиским лицем три часа у посебним просторијама завода.

Начин остварења права лица из става.1 овог члана, изглед посебне просторије и одређивање круга блиских лица ближе се уређују актом о кућном реду.⁷³

⁷¹ Законик о кривичном поступку, члан 150., став 1.

⁷² Правилник о кућном реду за примену мере притвора, члан 35., став 5.

⁷³ Закон о извршењу кривичних санкција, члан 82, и Правилник о кућном реду казнено-поправних завода и окружних затвора, члан 55.

2.4.7. ПОШИЉКЕ И КОМУНИКАЦИЈА

2.4.7.1. Дописивање

Затечена лица лишена слободе нису имала примедбе у погледу остваривања права на дописивање.

2.4.7.2. Пакети

Лицима лишеним слободе се омогућује пријем пакета. Пакети се лицима лишеним слободе могу доставити поштом или приликом посете. Садржина пакета се прегледа у присуству осуђеног коме је пакет упућен. Затечена лица лишена слободе нису имала примедбе на остваривање права на пријем пакета.

2.4.7.3. Новчане поштиљке

Лица лишена слободе имају право на неограничено примање и слање новчаних поштиљки. У Заводу слободно располажу новцем и могу га трошити у кантини Завода или га слати трећим лицима (што је реткост).

Од остварене накнаде за рад осуђеним лицима се издваја 30% на депозит, као уштећевина осуђеног до пуштања из установе. На захтев осуђеног лица уз писмени поднесак, Управник Завода одобрава коришћење ових средстава.

Затечена лица лишена слободе нису имала примедбе у погледу остваривања права на новчане поштиљке и на располагање новцем.

2.4.7.4. Телефонирање

У Заводу лица лишена слободе остварују право на телефонски разговор путем телефонских говорница које су постављене по једна у приземљу, на спрату затвореног одељења и на економији Завода, и то коришћењем телефонских картица.

Затечена лица лишена слободе су имала примедбе у погледу остваривања права на телефонирање. Према речима лица лишених слободе, телефонска веза се прекида након неколико минута после успостављања исте, а сам квалитет везе је лош.

УТВРЂЕНО

У ОЗ Панчево, осуђенима је услед техничких проблема отежано остваривање права на несметано телефонирање.

РАЗЛОЗИ

Завод је обавезан да обезбеди потребан број телефонских говорница, у зависности од броја осуђених.

Телефонирање се обавља на основу распореда који се унапред објављује.

Телефонски разговори укупно трају, по правилу, најдуже десет минута.

Осуђени има право на телефонски разговор у складу са одредбама акта о кућном реду, о свом трошку.⁷⁴

Затвореници имају право да комуницирају без ограничења, писмима, телефоном или на други начин, са својим породицама, другим лицима и представницима спољних организација и да примају њихове посете.⁷⁵

Затвореницима треба омогућити да одржавају контакт са спољним светом. Затворенику треба обезбедити одржавање односа са породицом и блиским пријатељима. Водећи принцип треба бити унапређивање односа са спољним светом. Свако ограничавање таквог контакта мора бити засновано на довољно јаким разлозима безбедности или на разлозима који се тичу расположивих средстава.⁷⁶

ПРЕПОРУКА

⁷⁴ Правилник о кућном реду казнено-поправних завода и окружних затвора, члан 42.

⁷⁵ Препорука Комитета министара државама чланицама Савета Европе у вези са европским ,

⁷⁶ CPT standardi inf/e (2002)1 –Rev. 2010, тачка 51.

ОЗ Панчево ће предузети одговарајуће мере како би се отколонили технички недостаци фиксне телефоније у Заводу и унапредио квалитет успостављања и одржавања телефонске везе осуђених током трајања разговора.

2.4.8. Верска права

У Заводу не постоје посебне просторије намењене за обављање верских обреда. Свештена лица долазе у посету лицима лишеним слободе, и то на захтев лица лишених слободе.

Верска литература је веома оскудна. Према наводима службених лица, у Одељењу у Вршцу постоји верска литература коју је донирала Црквена општина Вршац.

Затечена лица лишена слободе у погледу остваривања верских права наводе да не постоји интересовање лица лишених слободе за обављање верске службе, али да им ово право није ускраћено, тј. да им је омогућена посета свештеног лица на захтев.

2.4.9. ПОСТУПАЊЕ ПРЕМА ПОСЕБНО ПОВРЕДИВИМ ГРУПАМА

2.4.9.1. Малолетници

Према наводима службених лица, малолетници се у притвору смештају заједно са пунолетним лицима и то искључиво по одлуци дежурног судије за малолетнике.

Службена лица Завода наводе да надлежни судија за малолетнике обилази малолетнике повремено. Последњи пут их је обишао пре два и по месеца.

У моменту посете у ОЗ у Панчеву боравило је 3 малолетника. Двојица су били у притвору, док је један малолетник привремено боравио у Заводу, чекајући да га превезу у Казнено-поправни завод у Ваљево.

2.4.9.2. Особе са инвалидитетом

У моменту посете у Заводу није било особа са инвалидитетом којима је за кретање потребна употреба инвалидских колича или ортопедских помагала, као и оних која су слепа, односно слабовида и која не могу самостално да се крећу.

Када у Заводу бораве особе са инвалидитетом, за њихов смештај се, према наводима службених лица, користе просторије у којима су смештена сва остала лица лишена слободе. Прилазне рампе не постоје, нити постоје мокри чворови посебно прилагођени особама са инвалидитетом.

2.4.9.3. Жене

У моменту посете Заводу, три жене су се налазиле у притвору. Притворенице су заједно смештене у две повезане просторије на првом спрату и немају притужбе на услове у којима се налазе. Одвојене су од осталих притвореника. Истакле да хигијенске пакете добијају недељно, и да они садрже тоалет папир, пасту за зубе, сапун, прашак за веш и хигијенске улошке.

2.4.9.4. ЛГБТ особе

Службена лица наводе да у Заводу није идентификован проблем везан за ЛГБТ особе, нити је на основу обављених разговора са осуђенима током обиласка Завода, уочено постојање проблема.

2.4.9.5. Припадници националних мањина

Службена лица наводе да су припадницима националних мањина лишених слободе информације о правима и обавезама по ступању у Завод доступне на језицима националних мањина.

Током обиласка смештајних капацитета није уочено да се врши груписање по основу националне припадности лица лишених слободе приликом њиховог размештања по

спаваоницама. Запослени у Заводу, као и лица лишена слободе наводе да у Заводу није присутна дискриминација припадника националних или других мањина.

2.4.9.6. Старе особе

У Заводу не постоје посебне просторије за смештај старих лица. Према наводима службених лица, у Заводу постоји мали број старих лица, којима се пружа максимална нега и заштита.

2.4.9.7. Странци

У моменту посете, у Заводу је било једно лице на издржавању казне које је у поступку добијања држављанства Републике Србије.

Службена лица наводе да се, по ступању у Завод, страним држављанима лишеним слободе који не знају српски језик информације о правима и обавезама, дају на језику који разумеју, и то у писменој форми.

Службена лица наводе да се омогућују посете дипломатско-конзуларних представника држава чији су држављани лица лишена слободе смештена у Заводу.

2.5. ЗДРАВСТВЕНА ЗАШТИТА

2.5.1. Организација

Окружни затвор у Панчеву нема Службу за здравствену заштиту. У Заводу је ангажован један лекар по уговору о делу - повременом ангажовању (од октобра 2011. године Др Зоран Ђурђев, лекар специјалиста спортске медицине, који, по сопственој изјави, поседује лиценцу Лекарске коморе Србије - бр. 205228). Изјавио је да када он није у могућности да дође, замењује га отац, лекар у пензији, што се констатује и увидом у медицинску документацију. Наводи да је у 2012. години извршио велики број прегледа („преко 3 500“). У последњој години имао је три стручна семинара.

Завод нема ангажованог медицинског техничара, зубног лекара, нити друге лекаре специјалисте.

Према речима управника, систематизацијом у Заводу је предвиђено запошљавање једног лекара и два техничара (медицинске сестре), али за сада нико није запослен, из финансијских разлога.

Због повременог рада лекара (понедељак-среда-петак) у Заводу није организовано 24-часовно дежурство здравственог радника, али се лекар позива и ван радног времена уколико за то постоји потреба (нпр. код објаве штрајка глађу, повреде и сл.). Поред тога, за хитне случајеве позива се Служба хитне медицинске помоћи Панчево, чији лекари интервенишу у просторијама Завода, а која је удаљена неколико стотина метара од Завода. Налази ових прегледа се уносе у протокол прегледа и потписују од стране лекара СХП који интервенише.

Завод у свом саставу нема амбуланту, односно лекарску ординацију. Прегледи се обављају у канцеларији која се налази поред канцеларије Службе за обезбеђење. Ова просторија нема ни једно обележје које би указивало на то да се ради о лекарској ординацији. Недостаје комплетна елементарна медицинска опрема. Просторију понекада користе припадници Службе за обезбеђење ради обављања својих радних задатака. Према наводима управника размишља се о томе да се за ове намене набави „контејнер“, док се Завод у перспективи трајно не измести у нов саграђен простор.

Посебна просторија за издвајање оболелих и стационар у Заводу не постоје, као ни стоматолошка ординација.

У Заводу не постоји ни апотека. Лекар преписује лекове на рецепт, који се потом подижу из неке од градских апотека. Служба за обезбеђење, потом дневно дистрибуира лекове. Потребне лекове може доставити и породица лица лишеног слободе. Лекови су смештени у металном сефу-каси заједно са приручном апотеком.

Лекар је навео и да се у Заводу углавном омогућује посебан режим исхране уколико је то неопходно због здравственог стања лица лишеног слободе. Хигијену кухиње и трпезарије оцењује као задовољавајућу. Тренутно је у изградњи комора за чување хране и дубоко замрзавање где ће се складиштити храна добијена са економије (завршетак радова очекује се око 15. 05. 2013. године), што ће знатно унапредити и олакшати рад кухиње и квалитет намирница.

Лица на извршењу казне затвора на економији се по потреби на лекарске прегледе доводе у Завод у Панчеву.

Завод остварује добру сарадњу са Општом болницом у Панчеву, као и са Специјалном затворском болницом у Београду.

УТВРЂЕНО

Служба за здравствену заштиту нема стално запосленог медицинског техничара. Завод нема посебну просторију за обављање здравствених прегледа и посебну болесничку собу.

РАЗЛОЗИ

Служба за здравствену заштиту има најмање једног лекара и једног медицинског техничара, а мора омогућити услуге и једног лекара психијатра. Кад је болничко лечење организовано у заводу, завод мора имати лекара и болничко особље са прописаном стручном спремом и располагати одговарајућим болничким просторијама и бити снабдевен медицинским материјалом, прибором, уређајима и лековима⁷⁷.

У сваком затвору постојаће најмање један квалификовани лекар опште праксе. Обезбедиће се да у сваком тренутку лекар буде на располагању без одлагања у хитним случајевима⁷⁸.

ПРЕПОРУКЕ

ОЗ Панчево ће имати најмање једног медицинског техничара док се не стекну услови за ангажовање пуног здравственог кадра предвиђеног систематизацијом (један лекар и две мед.сестре-техничара).

ОЗ Панчево ће обезбедити просторију за обављање здравствених прегледа опремљену у складу важећим законом и стандардима.

ОЗ Панчево ће обезбедити посебну болесничку собу за издвајање оболелих лица лишених слободе.

2.5.1.2. Пружање здравствене заштите

У Заводу се превијање, уколико је потребно, организује на тај начин што у Завод долази патронажна служба Дома здравља Панчево. Уколико је потребно да неко лице добија инјекциону терапију, стражари га воде у амбуланту Службе за хитну медицинску помоћ. Према речима лекара, прегледима у Заводу присуствује радница Службе за обезбеђење, али само као техничка подршка (додаје картоне и сл.)

Лекар је квалитет пружања здравствених услуга оценио као задовољавајући у постојећим условима. Навео је да су недостаци на рад здравствене службе, најчешће истицани у притужбама осуђених, односе на немогућност добијања свих потребних лекова. Одређени проблеми заиста и објективно постоје, јер, како је наведено, из Управе не стигне довољно лекова са позитивне листе Републичког фонда за здравствено осигурање, тако да су лица лишена слободе често принуђена да сопственим средствима плаћају ове лекове. Наводи да и притворена лица, имају проблема са набавком лекова, делом и због тога што суд често касни са оверавањем преписаних рецепата (овера је доказ да ће суд сносити трошкове плаћања лекова). Слична ситуација је и са упутима за специјалистичке прегледе притвореника, где се такође наводи проблем неажурност суда.

Лекар, управнику Завода, у писменој форми није подносио периодичне извештаје о здравственом стању лица на извршењу казне затвора, нити је у овој години било случајева да је у писменој форми препоручио управнику Завода прекид извршења казне. Прошле године (2012. године) лекар је, према његовим наводима, у писаној форми препоручио управнику прекид извршења казне, за једног осуђеника који је требало да оперише кук, према раније заказаном термину операције. Управник је препоруку уважио.

Током претходне године, лекар није давао управнику Завода писмене налазе и препоруке у вези са боравком лица лишених слободе на свежем ваздуху тј. ван затворених просторија, нити у вези са неопходним физичким активностима. Овакве и друге препоруке се углавном, према речима лекара, усмено саопштавају управи Завода на повременим састанцима.

2.5.2. Лекарски прегледи

⁷⁷ Закон о извршењу кривичних санкција, чл. 23, став 3

⁷⁸ Европска затворска правила, чл. 41, став 2

2.5.2.1 Прегледи по пријему

Након пријема у Завод лекара обавља здравствени преглед лица лишеног слободе најкасније у року од три дана, у зависности од тога да ли ради на дан пријема лица. Током прегледа увек присуствује припадник Службе за обезбеђење, као техничка подршка. У току првог прегледа отвара се здравствени картон.

У разговору са лекаром утврђено је да он не обавља периодичну контролу здравственог стања лица на извршењу казне затвора и да не прегледа одмах лице које се жали да је болесно или ако постоје знаци да је болестан из разлога што здравствена служба није свакодневно покривена.

Процедура обавештавања лекара када се неко лице лишено слободе жали да је болесно, заснива се на процени Службе за обезбеђење, која потом обавештава лекара, али не постоји јасно дефинисан рок када ће лекар извршити преглед. Списак пријављених за преглед саставља Служба за обезбеђење и доставља лекару понедељком, средом и петком када лекар долази у Завод. За ванредне потребе, као што је већ наведено, лекар или Служба хитне помоћи, позивају се телефоном. Лекар наводи да је само за прошли месец (март 2013. године) имао преко 20 ванредних долазака од куће (што му није плаћено).

Лекар је навео да су ретки случајеви да лица лишена слободе одбијају медицински третман. У том смислу наводи пример једног лица које је одбило да пије лекове који су му преписани од стране психијатра, што је лекар констатовао у медицинској документацији (протоколу болесника и здравственом картону).

Утврђено је да се лицима лишеним слободе не омогућава да буду упознати са налазима о њиховом здравственом стању и садржином њиховог здравственог картона. Уколико суд не наложи супротно, ови подаци нису доступни ни породици и браниоцу.

Нисмо добили податак, да ли се у случају озбиљне угрожености здравља или живота лица лишеног слободе, његовом премештају у затворску болницу или другу здравствену установу, одмах обавештавају његова породица или сродници. По изјави лекара он би дао ту врсту информације, али само уколико би управник наложио тако нешто.

Интервјуисана лица лишених слободе са којима је обављен разговор, указивали су на то да нису задовољни односом лекара, који их практично не прегледа и не посвећује, по њиховом мишљењу, довољно времена разговору са њима и њиховим здравственим проблемима. Не могу да добију лекове који су им по њиховом мишљењу неопходни. Од пријаве за преглед до самог прегледа се исувише дуго чека. Они сматрају да је први преглед по пријему у Завод површан и да траје кратко, док лекар сматра да преглед ради стандардно. Приликом пријема, лекар разговара са лицима лишеним слободе, врши физикални преглед и анализира медицинску документацију уколико је лице има при себи или уколико такву документацију достави родбина накнадно.

Увидом у насумично изабране здравствене картоне лица лишених слободе, види се да исти нису попуњени на адекватан начин. Наиме, постојеће рубрике које се односе на први преглед су углавном непопуњене на основу чега се, не може утврдити да су прегледи вршени детаљно.

Слична је ситуација и са хроничним обољењима. У картону једног од хронично оболелих лица присутна је медицинска документација – специјалистички извештаји и др. Међутим, попуњеност рубрика, укључујући пре свега ону о првом прегледу по пријему у Завод, код овог лица није задовољавајућа. Налази лекара у рубрикама нису потписани и оверени факсимилом, тако да се не зна који је од лекара извршио уписивање (један или други доктор који га мења).

УТВРЂЕНО

У ОЗ Панчево лекар не прегледа свако лице лишено слободе одмах након пријема у Завод, по повратку у Завод са привременог одсуства и пре отпуштања из Завода.

Лекар у ОЗ Панчево не прегледа одмах лице лишено слободе које се жали да је болесно или постоје знаци да је болесно.

Комплетни подаци до којих се дошло на основу прегледа се не уносе у протокол и здравствени картон лица лишеног слободе. Налази лекара у рубрикама нису потписани и оверени факсимилом.

РАЗЛОЗИ

Лекар у Заводу је дужан да: 1. прегледа сваког осуђеног одмах након пријема у завод, по повратку у завод са привременог одсуства о пре отпуштања из завода⁷⁹.

Док су у затвору, затвореници би требало да имају приступ лекару у било ком моменту, без обзира на режим лишавања слободе⁸⁰.

Сваки пацијент мора имати сопствени здравствени досије који садржи дијагностичке информације као и евиденцију о току његове болести, те о свим посебним испитивањима којима је био подвргнут⁸¹.

Осуђени има право да буде упознат са налазима о његовом здравственом стању и садржином његовог здравственог картона, осим у случајевима предвиђеним општим медицинским прописима⁸².

ПРЕПОРУКЕ

Лекар у ОЗ Панчево ће прегледати сваког притвореника и лице на извршењу казне затвора одмах након пријема у Завод, лице на извршењу казне затвора по повратку у Завод са привременог одсуства и пре отпуштања из Завода.

У ОЗ Панчево лекар ће одмах прегледати притвореника и лице на извршењу казне затвора који се жали да је болестан или постоје знаци да је болестан. Примена ових мера уз повећану ажурност постојећег лекара (повремено ангажованог) била би реално остварива запошљавањем здравствених кадрова према напред наведеној систематизацији.

У ОЗ Панчево ће се здравствени картони притвореника и лица на извршењу казне затвора попуњавати на адекватан начин тако што ће се уносити сви подаци до којих се дошло на основу прегледа.

Лекар у ОЗ Панчево ће уписане налазе прегледа својеручно потписивати и оверавати факсимилом.

ОЗ Панчево ће притворенику и лицу на извршењу казне затвора омогућити да буду упознати са налазима о њиховом здравственом стању и садржином њиховог здравственог картона.

⁷⁹ Закон о извршењу кривичних санкција, чл. 103

⁸⁰ Стандарди ЦПТ-а, чл. 34

⁸¹ Стандарди ЦПТ-а, чл. 39

⁸² Закон о извршењу кривичних санкција, чл. 102

2.5.2.4. Прегледи у посебним случајевима (посебне и дисциплинске мере)

У Заводу постоји просторија која је предвиђена за примену посебне мере усамљења или дисциплинске мере самице. Лекар пре упућивања на издржавање мере прегледа лице и даје препоруку.

У тренутку посете ниједно лице није било на издржавању мере.

Просторија је, неусловна, без довољно светлости, природне и вештачке, као и без адекватног дотока свежег ваздуха.

За евидентирање прегледа постоји посебна књига.

Увидом у књигу евиденције за Б. Д., види се да је му је изречена дисциплинска мера упућивања у самицу у трајању од пет дана. 15. марта 2013. године дато је мишљење лекара да је лице „способно за самицу“. Мера самице истицала је 20. марта 2013. године. Увидом у књигу евиденције констатовано је да је Б.Д. од стране лекара прегледан само једанпут (18. 03. 2013. године) ком приликом је наведено постојање стомачних тегоба („крчање и болови“). Ови наводи се налазе у здравственом картону. Није наведено да ли је том приликом препоручена каква терапија. Према речима Б.Д., му је „дат један Бруфен“ сутрадан по посети лекара.

УТВРЂЕНО

Лекар у ОЗ Панчево не прегледа свакодневно лице лишено слободе којој је изречена дисциплинска мера усамљења.

РАЗЛОЗИ

Током извршења дисциплинске мере упућивања у самицу обавезна лекарска контрола осуђеног најмање једном у току дана⁸³.

Лекар или квалификовани медицински техничар који је одговоран том лекару, поклања посебну пажњу здрављу затвореника који су у самици, врши дневне визите таквим затвореницима и на њихов захтев или захтев затворског особља пружа помоћ и лечење без одлагања⁸⁴

ПРЕПОРУКА

ОЗ Панчево обезбедиће обавезно спровођење лекарских прегледа најмање једном у току дана за сва лица током извршења дисциплинске мере упућивања у самицу.

2.5.3. Лечење и интервенције

2.5.3.1. Стоматолошка заштита

У ОЗ у Панчеву не постоји зубна ординација, тако да се стоматолошки прегледи обављају ван Завода.

Лекар је у разговору, стање зуба лица лишених слободе оценио као лошије од општег националног нивоа.

С обзиром да Завод нема стоматолога, утврђено је да се не врши редовна, периодична стоматолошка контрола. Када се лице лишено слободе жали да га боли зуб или да је отекао, лекар прво даје антибиотике, па тек након што се оток смири упућује се стоматологу. По наводима лица лишених слободе, чак и када имају зубобољу, дуго чекају да дођу до стоматолога. Стоматолошке услуге се свODE практично на вађење зуба. Поправке зуба се наплаћују, па они који немају да плате услугу су принуђени да изваде зуб „иако би се могао спасити“. Лекар није давао писмену препоруку управнику Завода, која се односи на побољшање пружања стоматолошких услуга.

⁸³ Закон о извршењу кривичних санкција, члан 153.

⁸⁴ Европска затворска правила, члан 43., став 2.

УТВРЂЕНО

У ОЗ Панчево се лицима лишеним слободе не обезбеђује адекватна стоматолошка заштита.

РАЗЛОЗИ

Осуђени има право на лечење зуба. Завод који има стоматолошку ординацију обезбеђује одговарајућу опрему, прибор и материјал за лечење, поправку и вађење зуба.⁸⁵

Сваком затворенику обезбедиће се услуге квалификованог стоматолога и офтамолога⁸⁶.

ПРЕПОРУКА

У ОЗ Панчево лицима лишеним слободе ће се у што краћем року омогућити преглед и остале неопходне услуге стоматолога.

2.5.4. Посебни аспекти здравствене заштите**2.5.4.1. Заразне болести**

У Заводу је у тренутку посете било шест лица лишених слободе заражених хепатитисом Ц. Лекар није навео да постоје лица заражена хепатитисом Б, и ХИВ-ом.

2.5.4.2. Болести зависности

Од болести зависности у Заводу је у време наше посете, према наводима лекара било једанаест особа зависника од психоактивних супстанци. Није добијен податак о томе да ли има и алкохоличара, те да ли се раде контролни прегледи на околност конзумирања психоактивних супстанци.

2.5.4.3. Повреде, штрајкови глађу и смртни случајеви

Када су у питању повреде лица на извршењу казне затвора, према наводима лекара евидентирају се у здравственом картону, протоколу и у посебној књизи евиденција повреда. Није добијен податак да ли се лицима лишеним слободе омогућава увид у евиденције о повредама. Од како лекар ради није регистрован ни један смртни случај узрокован повређивањем, нити има забележених случајева покушаја самоубиства. У Заводу се не води књига умрлих лица.

Код примене мера принуде евиденција се води у посебној књизи - Употреба мера принуде, као и у здравственом картону лица лишених слободе.

Увидом у наведену књигу и здравствени картон за једно лице лишено слободе над којим је примењена мера принуде, констатују се само написане латинске дијагнозе повреда. Недостају подаци који се односе на опис ближих карактеристика латинским дијагнозама наведених повреда (број, изглед, величина, прецизнија локализација и сл.), као и анамнестички податак о начину задобијања повреда добијен од самог лица над којим су примењене мере принуде. Недостаје потпис и овера факсимилом лекара који је извршио преглед.

У случајевима повреде лица лишених слободе лекар интервенише одмах, или у најкраћем року по позиву (долази од куће).

УТВРЂЕНО

Повреде код лица лишених слободе, у случају примене мера принуде, се у здравственом картону евидентирају само као латинске дијагнозе и недостаје податак о изјави лица према коме је мера примењена о начину настанка повреде.

⁸⁵ Правилник о кућном реду казнено-поправних завода и окружних затвора, члан 36.

⁸⁶ Европска затворска правила, чл. 41, став 5

РАЗЛОЗИ

Извештај лекара садржи и наводе лица према коме је мера принуде примењена о начину настанка повреда и мишљења лекара о повезаности примењене мере и насталих повреда⁸⁷.

Приликом прегледа лица лишеног слободе према којем је примењена сила забележи податак од прегледаног лица о начину настанка повреда, као и лекарски закључак о томе⁸⁸.

ПРЕПОРУКА

У ОЗ Панчево лекар ће у писмени извештај о обављеном прегледу, а у вези са применом средстава принуде, обавезно унети 1) наводе лица према коме је мера принуде примењена о начину настанка повреда и 2) мишљење о повезаности примењене мере и насталих повреда.

Констатоване повреде код употребе мера принуде треба детаљније описивати у документацији евидентирања.

У Заводу је у периоду од јануара до децембра 2012. године било, према изјави лекара „десетак случајева“ штрајкова глађу. У случајевима штрајка глађу лекар интервенише у најкраћем могућем року по дојави (долази од куће).

Преглед лица лишених слободе која штрајкују глађу се уписује у протокол и здравствени картон. Лекар као најчешћи разлог за штрајк наводи незадовољство лица радом суда (неажурност). Преглед ових лица је свакодневан, а након уобичајеног физикалног прегледа, по изјави лекара, лицу се даје и савет да треба одустати од штрајка због штетних последица по здравље. Током претходне календарске године лекар није у писменој форми управнику затвора препоручивао мере које се односе на околности које су лица наводила као разлог за њихов штрајк глађу.

2.5.5. Здравствени надзор

2.5.5.1. Надзор над радом завода

Лекар у Заводу не подноси управнику у писменој форми: периодичне извештаје о здравственом стању осуђених; извештаје када установи да је физичко или душевно стање осуђеног нарушено или угрожено због продужења или начина издражавања казне; налазе и препоруке о количини и квалитету хране за осуђене; налазе и препоруке о побољшању хигијене у заводу и код осуђених, стању санитарних услова и уређаја, грејања, осветљења и проветравања у просторијама у којима бораве осуђени; налазе и препоруке у вези са неопходним физичким активностима осуђених; обавештења о било ком знаку или индикацији да се са осуђеним поступа насилно.

УТВРЂЕНО

У ОЗ Панчево лекар управнику Завода не подноси у писаној форми периодичне извештаје о здравственом стању осуђених; извештаје када установи да је физичко или душевно стање осуђеног нарушено или угрожено због продужења или начина издражавања казне; налазе и препоруке о количини и квалитету хране за осуђене; налазе и препоруке о побољшању хигијене у заводу и код осуђених, стању санитарних услова и уређаја, грејања, осветљења и проветравања у просторијама у којима бораве осуђени; налазе и препоруке у вези са неопходним физичким активностима осуђених; обавештења о било ком знаку или индикацији да се са осуђеним поступа насилно.

⁸⁷ ЗИКС члан 130. став 4

⁸⁸ Стандарди Европског комитета за превенцију мучења 2nd General Report [CPT/Inf (92) 3], § 5

РАЗЛОЗИ

Лекар у заводу дужан је да управнику завода у писменој форми: 1) подноси периодичне извештаје о здравственом стању осуђених; 2) поднесе извештај увек када установи да је физичко или душевно стање осуђеног нарушено или угрожено због продужења или начина издржавања казне и да препоручи мере за поступање са тим лицем, укључујући и могућност прекида извршења казне 3) даје налазе и препоруке о количини и квалитету хране за осуђене; 4) даје налазе и препоруке о побољшању хигијене у заводу и код осуђених, стању санитарних услова и уређаја, грејања, осветљења и проветравања у просторијама у којима бораве осуђени; 5) даје налазе и препоруке у вези са неопходним физичким активностима осуђених.

Управник завода дужан је да без одлагања предузима мере из става 2. овог члана које му препоручи лекар.⁸⁹

ПРЕПОРУКА

У ОЗ Панчево лекар ће управнику у писаној форми подносити одговарајуће извештаје, налазе и препоруке - периодичне извештаје о здравственом стању осуђених; извештај увек када установи да је физичко или душевно стање осуђеног нарушено или угрожено због продужења или начина издржавања казне, као и препоруке за поступање према том лицу; налазе и препоруке о количини и квалитету хране за осуђене; налазе и препоруке о побољшању хигијене у заводу и код осуђених, стању санитарних услова и уређаја, грејања, осветљења и проветравања у просторијама у којима бораве осуђени; налазе и препоруке у вези са неопходним физичким активностима осуђених.

Управник ОЗ Панчево ће без одлагања предузимати мере које му препоручи лекар.

2.5.5.2. Надзор над радом здравствене службе

Министарство здравља није надзирано стручни рад и пружање здравствене заштите у Заводу.

⁸⁹ Закон о извршењу кривичних санкција, чл. 103. ст. 2. и 3.